

research **ED**
Nederland 2023

Programma 11mRT 2023

Corlaer College, Nijkerk

#r**ED**NL23

LEGENDA LEGEND

- Algemene didactiek
General didactics
- Taal & Lezen
Language & reading
- Rekenen / Wiskunde
Maths
- Toetsen / Feedback
Testing / Feedback
- Kansen / Differentiëren
Opportunities / Differentiation
- Professionaliseren
Professional development
- Onderzoek
Research
- Psychologie
Psychology
- Pedagogiek
Pedagogy
- Passend Onderwijs / Begaafdheid
SEND / Gifted
- Overig
Other
- Engelstalig
English
- Alle leerkrachten (primair, secundair, hoger onderwijs) / *All teachers*
- Primair onderwijs
Primary education
- Voortgezet onderwijs
Secondary education
- Middelbaar beroepsonderwijs
Secondary vocational education
- Hoger beroepsonderwijs
Higher professional education

Programme design by researchED Nederland

De informatie in dit programmaboek is met grote zorgvuldigheid samengesteld. Alle informatie is onder voorbehoud van wijzigingen, typfouten en drukfouten.
The information in this program book has been compiled with great care. All information is subject to change, typographical and printing errors.

TIJDSHEMA ORDER OF THE DAY

08:15-09:15	Registratie <i>Registration</i>
09:15-09:35	Welkom <i>Welcome</i>
09:45-10:25	Ronde 1 <i>Session 1</i>
10:35-11:15	Ronde 2 <i>Session 2</i>
11:25-12:05	Ronde 3 <i>Session 3</i>
12:15-12:50	Lunch
13:00-13:40	Ronde 4 <i>Session 4</i>
13:50-14:30	Ronde 5 <i>Session 5</i>
14:30-14:50	Pauze <i>Break</i>
15:00-15:40	Ronde 6 <i>Session 6</i>
15:50-16:30	Ronde 7 <i>Session 7</i>
16:40-17:30	Afsluiting + keynote <i>Closing + keynote</i>

BESCHIKBAARHEID NA AFLOOP VAN HET EVENEMENT AVAILABILITY AFTER THE EVENT

Uitzonden sessies worden onder voorbehoud tot 3 maanden na afloop van het evenement beschikbaar gesteld voor tickethouders. / *Livestreamed sessions will be made available for ticket holders up to 3 months after the event (subject to change).*

* Alleen live te volgen / *Can only be seen live*

** Gedurende een week beschikbaar / *Available for 1 week*

WELKOM WELCOME

'Luister, geniet en doe mee'

is het motto van researchED; welkom op researchED 2023 en welkom op Het Corlaer.

Het is elk jaar weer een feest om elkaar hier te ontmoeten, in gesprek te gaan, nieuwe gezichtspunten te ontdekken en inspiratie op te doen voor de lespraktijk.

ResearchED Nederland is dit jaar weer een slag groter geworden met maar liefst 14 parallelsessies in 7 rondes en ik begrijp dat af en toe de keuzestress toeslaat. Gelukkig worden er meer dan 40 sessies gestreamd en opgenomen, die in de loop van de komende weken voor bepaalde tijd online terug zijn te kijken. De meeste daarvan blijven drie maanden beschikbaar, dus je hebt de tijd om een aantal sessies die je vandaag mist rustig in je eigen tijd terug te zien. Ik hoop dat je het beste uit je dag haalt en boeiende gesprekken voert met elkaar en de sprekers. Voor iedereen ziet deze dag er anders uit omdat iedereen met andere vragen hier naartoe komt, met andere voorkennis, met een andere dagelijkse beroepspraktijk en omdat iedereen zijn of haar eigen congres samenstelt. Voor de één is een sessie een startpunt en voor de ander een verdieping of een aanvulling. Mijn mooiste momenten doen zich voor als ik verrast word met een nieuwe kijk op een onderwerp, waarvan ik meende al veel van te weten en die momenten gun ik jullie, sprekers en bezoekers allemaal.

Tenslotte wil ik onze sprekers hartelijk danken voor hun belangeloze bijdrage aan dit fantastische congres. Ik wens iedereen een hele fijne dag toe!"

Jan Tishauser

Oprichter & Programmadirecteur, researchED Nederland

'Goed dat jij er bent!'

Dat zeggen wij tegen onze leerlingen, omdat we als Corlaer College ervan overtuigd zijn dat we onze leerlingen wat te bieden hebben. Ook researchED heeft je veel te bieden, dus van harte welkom op deze mooie school.

Wees jezelf

Jezelf laten zien, kan in een vertrouwde en geborgen omgeving. Daarom gaan we op het Corlaer College respectvol met elkaar om. researchED kenmerkt zich, door dat op een inhoudelijk en respectvolle manier te doen.

Geloof in elkaar

Op het Corlaer College is iedereen anders en heeft een eigen verhaal. Daardoor bouwen we aan betekenisvolle relaties. Vandaag wordt opnieuw gewerkt aan de brug slaan tussen onderzoek en praktijk en vice versa.

Draag bij aan de wereld

Het Corlaer College is, naast een leergemeenschap, ook een introductie op de samenleving. Jullie zijn hier, gepassioneerd en gedreven, om het beste onderwijs voor alle leerlingen vorm te geven.

Siemon Beute

Docent Lichamelijke Opvoeding, Corlaer College

MET DANK AAN SPECIAL THANKS TO

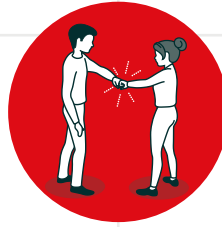

1. De onderzoekswijsheid van leraren vergroten, zodat zij over de kritische vaardigheden beschikken die nodig zijn om de kwaliteit van het onderzoek dat ze tegenkomen, uit te dagen en te begrijpen.

1. To raise the research literacy of educators, in order for them to possess the critical skills necessary to challenge and understand the quality of research they encounter.

2. Zoveel mogelijk partijen die te maken hebben met onderwijsonderzoek bij elkaar brengen – bijvoorbeeld leraren, academici, onderzoekers, beleidsmakers, lerarenopleiders – met het doel om positieve relaties op te bouwen zodat multidisciplinaire expertise met elkaar in verband wordt gebracht.

2. To bring together as many parties affected by educational research – e.g. teachers, academics, researchers, policy makers, teacher-trainers – in order to establish healthy relationships where field-specific expertise is pooled usefully.

3. Het bevorderen van de samenwerking tussen de gebruikers van onderzoek en onderzoekers, zodat docenten meer betrokken raken bij de vragen die gesteld worden voor onderzoek om te beantwoorden, de gegevens die in dat proces worden gegenereerd en bij het beschouwen van de betekenis van die gegevens.

3. To promote collaboration between research-users and research-creators so that educators become more involved in the questions posed for research to answer, the data generated in that process, and in the consideration of the meaning of that data.

4. Leraren helpen zich zo goed mogelijk bewust te worden van belangrijke obstakels in hun eigen begrip van leren en onderwijs – b.v. vooroordelen – en de beste methoden van empirisch onderzoek en analyse op deze gebieden te vinden.

4. To help educators become as aware as possible of significant obstacles – e.g. biases – in their own understanding of learning and education, and to locate the best methods of empirical enquiry and analysis in those fields.

5. Waar mogelijk onderzoek bevorderen van elke discipline waarvan is aangetoond dat deze een significante impact heeft op het onderwijs; onderzoek uitdagen waarvan de robuustheid onvoldoende is, of waarvan is aangetoond dat het gebaseerd is op twijfelachtige methodieken.

5. To promote, where possible, research of any discipline that has been shown to have significant evidence of impact in education, and to challenge research that lacks integrity, or has been shown to be based on doubtful methodologies.

6. Verkennen 'wat werkt' op het gebied van onderwijs, en de betekenis van deze concepten voor de praktijk onderzoeken; de beperkingen van wetenschappelijk onderzoek onder ogen zien, maar ook de kansen die het biedt.

6. To explore 'what works' in the field of education, to explore what the concepts contained in that statement might mean, and to consider the limitations of scientific enquiry in this area as well as the opportunities.

NIEUW:

Haal het meeste uit de sessies met de professionaliseringskit

De materialen in de professionaliseringskit kunnen je ondersteunen bij het verbeteren van je lespraktijk aan de hand van de researchED-sessies. Je hanteert een stap-voor-stap-strategie waarbij je pas een volgende stap zet, als de eerdere stap is bevallen en een routine is geworden voor zowel jou als de leerlingen. De professionaliseringskit bevat handige informatie en formulieren met goed uitgewerkte voorbeelden. Zowel de professionaliseringskit als de lege formulieren zijn gratis te downloaden op www.researchED.eu/toolkit-downloads. De Cornell-notes uit de professionaliseringskit zijn ook aan dit programmaboek toegevoegd, zodat je direct aan de slag kunt!

► Stream 1

AULA

Femke Kirschner
Adviseur / Trainer / Onderzoeker, Universiteit Utrecht

Paul Kirschner
Emeritus Hoogleraar / Gastprofessor / Eigenaar, Open Universiteit / Thomas More Hogeschool / kirschner-ED

Wanneer is samenwerkend leren leren?

Samenvatting: In alle onderwijstypes van 'traditioneel' onderwijs tot agora's maken leerkrachten veelvuldig gebruik van samenwerkend leren. Van daadwerkelijk samenwerken en van leren lijkt in veel gevallen echter geen sprake. Wat is er aan de hand? Wat doen wij verkeerd? In deze sessie zullen wij (Femke C. Kirschner en Paul A. Kirschner) uit de doeken doen hoe en waarvoor samenwerkend leren goed in te zetten is in het onderwijs.

► Stream 2

DOMEIN 4 (LAAG 3)

René van Engelen
Integraal Schoolleider, Librijn

De Groepscode

Leren gebeurt vooral in groepen. Mijn laatste boek over groepsdynamiek dateert uit 2014 (Grip op de groep, 3e druk). In mijn nieuwe boek (2023, De groepscode, voorwoord Kees van Overveld) staan nieuwe inzichten gebaseerd op onderzoek uit binnen- en buitenland. Deze heb ik aan de hand van praktijkonderzoek vertaald naar de onderwijspraktijk. Twee voorbeelden van nieuwe inzichten:

- Het groepsontwikkelmodel van Bruce Tuckman (Forming, Storming,...), dat ik zelf ook gebruikt heb, was bedoeld voor onderzoeksdoeleinden en is niet of weinig zichtbaar in de (onderwijs)praktijk. Het zes fasemodel van Jan Remmerswaal is bruikbaar (met o.a. de Voorfase).
- De negatieve groep staat niet tegenover de positieve groep. Het is een groep die zich niet goed ontwikkeld heeft. Het is een groep met een ontwikkelingsstoornis.

In de presentatie zet ik de nieuwe inzichten voor de beroepspraktijk op een rijtje.

► Stream 3

DOMEIN 6 (LAAG 4)

Silke Bodd
Leerkracht, Obs het Mozaïek, Arnhem

Alois Ruitenbeek
Onderwijsontwikkelaar, Obs het Mozaïek, Arnhem

De wereldverbeteraars: thematisch onderwijs als middel om kansengelijkheid te bevorderen

Onderwerp: thematisch onderwijs op basisschool het Mozaïek in Arnhem. Een aanpak waarin wereldoriëntatie, lezen, schrijven en taalverwerving geïntegreerd zijn en elkaar aandrijven. Doel: het onderwijs naar een hoger plan tillen en zó kansengelijkheid bevorderen. Daarvoor is binnen de school een productiebedrijfje opgericht waarin onderzoekers, schrijvers en leerkrachten samen onderwijs ontwikkelen, met ondersteuning van de Radboud Universiteit. Opzet presentatie:

- 1) Waarom thematisch onderwijs? Samenhang tussen kennis, taal, en lezen en schrijven. Kennis als middel om achterstanden te bestrijden.
- 2) Hoe geef je thematisch onderwijs? Leerstofinhoud onderbrengen in een samenhangende themastructuur met doorgaande leerlijnen. Opzet van de lessen, didactiek en werkvormen.
- 3) Hoe maak je thematisch onderwijs? Organiseren van de ontwikkeling van thematisch onderwijs. Tips, valkuilen en implementatie.
- 4) Resultaten. Toets- en evaluatievormen. Resultaten op het Mozaïek.

► Stream 4

DOMEIN 5 (LAAG 3)

Maike Douglas
Invalleerkracht, blogger, auteur, jufmaike.nl

De relaxte leraar

In het voorjaar komt mijn nieuwe boek uit: De relaxte leraar. Over zelfzorg in het onderwijs voor leerkrachten po, maar ook zeker vo en mbo kan ermee uit de voeten. Een sessie over eigen welbevinden van de leraar. Net zoals het zuurstofmasker in het vliegtuig. Eerst bij jezelf opdoen, dan pas bij je kinderen. Dat geldt natuurlijk ook zo voor de klas!

Je moet eerst goed voor jezelf zorgen, voordat je er voor je leerlingen kan zijn. Maar hoe doe je dat nou als de druk van de bergen administratie op je schouders rust en onderwijsbetrokkenen in je nek staan te hijgen? Met tips die ook onderzocht zijn.

Met ook een link naar mijn eerste boek: De gelukkige leraar over voor jezelf opkomen.

► Stream 5

AUDITORIUM (220)

Helma Koomen
Hoogleraar professionele pedagogische relaties, Universiteit Amsterdam

Martine Baars
Assistant professor at the Department of Psychology, Education and Child Studies, Erasmus Universiteit

Jeroen Jansen
Directeur onderwijs Centre for Academic Teaching and Learning, Universiteit Utrecht

Gedrag in de klas (po)

Leerlingen waar je moe van wordt, of juist kinderen die je nooit hoort in de klas. Hoe ga je daar mee om? Hoe zorg je er voor dat de schooldag voor jou geen uitputtingsslag wordt én dat leerlingen áán staan en tot leren komen? Gedrag in de klas, hoe kun je dat kortom (bij)sturen als leerkracht? Helma Koomen (UvA), Jeroen Janssen (UU) en Martine Baars (Erasmus Uni) komen vertellen wat we weten uit internationaal wetenschappelijk onderzoek over dit onderwerp. Zij geven daarmee een preview van een nieuw boek in de Didactief-onderzoekreeks dat eind maart verschijnt: Gedrag in de klas. Veel aandacht besteden ze ook aan praktische tips die Didactief verzamelde in samenwerking met diverse scholen.

► Stream 6

DOMEIN 2 (LAAG 1)

Becky Francis
CEO, Education Endowment Foundation

10 years as an Evidence Centre: Lessons from EEF *

The Education Endowment Foundation is the What Works Centre for Education in England. Founded in 2011, following a grant from central government, the EEF aims to close the disadvantage gap in English education through generating, synthesising and mobilising high quality evidence. In this session, we will present the key lessons learned from the first 10 years of work.

DOMEIN 3 (LAAG 4)

Hans-Willem Alblas
*Onderwijskundige en docent,
Herman Wesselink College*

Tekstbegrip, metacognitie & zelfregulerend leren

Leesvaardigheid is een belangrijke competentie die bijdraagt aan succes binnen het onderwijs en daarbuiten. Het goed kunnen begrijpen van teksten is een belangrijk onderdeel bij veel vakken, toetsen en examens. De leesvaardigheid onder Nederlandse jongeren neemt de laatste jaren af. Naast problemen met het begrijpen van teksten blijkt uit onderzoek dat leerlingen lastig kunnen inschatten in hoeverre ze een gelezen tekst goed hebben begrepen. Door het inzetten van metacognitie kunnen leerlingen hun niveau van tekstbegrip verhogen en hun zelfregulering verbeteren. Deze workshop richt zich op metacognitieve strategieën en vormen van zelfregulerend leren die docenten direct in de les kunnen gebruiken ter verbeteren van leesvaardigheid en het verhogen van tekstbegrip van hun leerlingen.

234

Patricia Brouwer
*Hogeschoolhoofddocent,
Hogeschool Utrecht*

Renate Robert
*Docent/ Mentor Sociaal Werk, ROC
Horizon College*

Digna van den Broek
*Senior projectleider kennisdelings-
programma Middelbaar Beroeps
Onderwijs, Nationaal Regieorgaan
Onderwijsonderzoek*

Werken aan onderwijsverbetering in het mbo (NRO)

Hoe ga jij met jouw collega's te werk bij het verbeteren van jullie onderwijs? Hoe maak je daarbij gebruik van resultaten uit onderzoek? Deze workshop heeft als doel om docenten(teams) handvatten te bieden om onderzoeksmatig te werken aan onderwijsverbetering. In opdracht van het NRO is op dit thema een leidraad voor het mbo ontwikkeld (onderwijskennis.nl). We laten je in deze workshop kennismaken met de leidraad en je gaat aan de slag met denkgereedschap uit de leidraad. Je gaat in gesprek met andere onderwijsprofessionals en reflecteert op jouw rol en overtuigingen bij werken aan onderwijsverbetering. Tot slot relateer je de opgedane inzichten aan je eigen praktijk. Deze workshop is interessant voor docenten, leidinggevend en andere professionals (HR, onderwijskwaliteit) in en rond docententeams in het mbo en hbo.

235

Harrie van Leeuwen
Opleider, Bureau PEERS

Marca Geeraets
Opleider, Bureau PEERS

Autonomie debunked

In een versterkend schoolklimaat zijn niet alleen de didactische maar ook de relationele en pedagogische aspecten zorgvuldig uitgewerkt. Kennis over de psycho-sociale ontwikkeling van leerlingen helpt daarbij. Het maakt het makkelijker om in de dagelijkse praktijk te manoeuvreren tussen enerzijds het ondersteunen van de autonomie van leerlingen en anderzijds de leiding nemen opdat leerlingen weten welk gedrag van hen wordt verwacht.

Dit manoeuvreren lukt beter als bij het niveau van executief functioneren van de leerlingen wordt aangesloten. Het rijpingstempo van de frontale hersenen van tieners kan erg verschillen. Daarom is het taxeren van de sterktes en zwaktes van de leerlingen met betrekking tot zelfstandig werken, gepast en gedoseerd reageren en het benutten van voortschrijdend inzicht behulpzaam. Hun executief vaardigheidsprofiel is bepalend voor de mate waarin ze nog wel of nog niet toe zijn aan een volgend niveau van autonomie. In de workshop gaan we hier verder op in.

244

Hannah Bijlsma
Onderzoeker / leraar

Feedback van leerlingen op je lessen: hoe werkt dat en wat kun je ermee?

Ondanks dat je door feedback beter kunt presteren, ontvangen leraren weinig feedback op de kern van hun werk: de lessen die ze geven. Een van de redenen daarvan is dat het arbeidsintensief en duur is om feedback te geven, bijvoorbeeld op basis van lesobservaties. Een andere manier om feedback te verzamelen is door aan leerlingen te vragen wat zij van de les vonden. Dit is heel gemakkelijk en efficiënt en geeft bovendien interessante informatie over jouw lessen vanuit het 'klant' perspectief. Maar meet je wel wat je wilt meten als je leerlingfeedback verzameld? En worden leraren daadwerkelijk beter als ze de feedback ontvangen? Dat is onderzocht door de Universiteit Twente. Tijdens de workshop wordt over dit onderzoek gepresenteerd. We gaan met elkaar in gesprek over hoe leerlingfeedback kan bijdragen aan duurzame verbetering van leskwaliteit, op een manier die aansluit bij wat mogelijk is binnen de schoolcontext.

245

Martin Ringenaldus
Docent Duits RGO Middelharnis

MARS-EARS - Conti's effectieve MVT-didactiek in de lespraktijk

Tijdens de vorige editie van researchED liet ik zien wat onderzoek en wetenschap zegt over het effectief leren van vreemde talen. Gianfranco Conti heeft op basis van onderzoek uit de leerpsychologie en tweedetaalverwerving een zeer effectieve lexicogrammaticale aanpak ontwikkeld die gebruik maakt van 'Extensive Processing Instruction' (EPI). Deze aanpak draagt de afkorting MARS-EARS waarbij elke letter voor een fase van de MARS-EARS-cyclus staat. In deze sessie laat ik zien hoe MARS-EARS er in de lespraktijk uitziet en hoe dit feitelijk ook een formatieve aanpak is waarbij alle leerlingen de vreemde taal kunnen verwerven.

335

Wendy Kers
*Loopbaanspecialist, De wereld van
LOB/ De Veluwe Onderwijsgroep*

Loopbaandenken en het lot van de introverte leerling

In de wereld van de loopbaanontwikkeling en -begeleiding, draait het vaak om ervaren, praten, reflecteren en onderdompelen. Niet iedere leerling staat te springen om zich in het gedruis op een open dag te storten, stapt zonder gene op een ouderejaars af met vragen of popelt om de sociale kant van het studentenleven te ontdekken. Deze sessie staat stil bij inclusieve loopbaanontwikkeling en -begeleiding.

Hoe leer je leerlingen van jongs af aan loopbaandenken en geef je loopbaanontwikkeling een plek in jouw dagelijkse lespraktijk? En hoe zorg je er specifiek voor dat de introverte leerling, of de leerling met een diagnose, toch een passend en rijk loopbaanportfolio opdoen?

Deze sessie is geschikt voor decanen, docenten vo en mbo, mentoren en de bovenbouw van het po.

344

Wendy Braat-Goderie
Onderwijsadviseur, Edux

Bewust en kritisch digitaal gedrag stimuleren, hoe dan!?

Kinderen leren meebewegen met de snel veranderende digitale samenleving daar is bewust en kritisch digitaal gedrag voor nodig. Hoe stimuleer je dat als professional bij kinderen?

Binnen de aanpak 'digitalig' hebben we o.a. op basis van de leerlingmonitor digitale geletterdheid (Kennisnet & Universiteit Twente) en de publicatie 'van mediawijsheid naar media-empowerment' (E. Rozendaat Radboud Universiteit) een aanpak en instrumenten ontwikkeld, die zowel de professionals als kinderen helpt om zelf regie te houden binnen de digitale wereld.

345

Elke Mulder
Voorzitter BAB, Stichting Conexus

Maaïke Nederstigt
Adviseur onderwijs & kwaliteit

Marit Kruiskamp
Beleidsadviseur OKI, Stichting KOE

Het Primoraat: dé motor voor onderwijsontwikkeling in brede zin!

Wat is een Primoraat? Hoe draagt een Primoraat bij aan de verbetering van evidence-informed werken in de (dagelijkse) onderwijspraktijk? En hoe zorgt een Primoraat voor een verbreding van de loopbaanmogelijkheden van leerkrachten? In deze sessie krijg je antwoorden op deze vragen en meer!

RONDE 1 SESSION 1

ONDERWERP

DATUM 11-03-2023

Kernwoorden
Kernvragen

Notities

Samenvatting

► Stream 1

AULA

David Didau
English Lead, Ormiston Academies Trust

Making Kids Cleverer

Whatever you believe the purpose of education to be, this session will argue that endeavouring to make all children more intelligent is the best way to achieve your aims.

► Stream 2

DOMEIN 4 (LAAG 3)

Iliass El Hadioui
*Onderwijssocioloog/
Programmaleider, De
Transformatieve School*

Zoeken naar gelijke kansen binnen een schoolcultuur met groeiende verschillen

Onderwijssocioloog Iliass El Hadioui schetst drie trends die direct invloed hebben op de kansenongelijkheid in het klaslokaal. Hij laat vervolgens zien, op basis van het grootschalige onderzoeksprogramma van De Transformatieve School, dat het keren van deze trends vraagt om een collectieve reflex vanuit het professionele team. Ten slotte wordt ingegaan op de verschillende typen mindsets die deze collectieve reflex kunnen versterken dan wel verzwakken.

► Stream 3

DOMEIN 6 (LAAG 4)

Jos Cöp
*Onderwijskundige, Leertijd.nl /
Optimus Onderwijs*

Effectiever leren en onderwijzen door het simpel te houden. Evidence informed op weg naar minder prestatie- en werkdruk

Ons onderwijs lijkt steeds complexer en chaotischer te worden. Een uitgebreide meet-, toets- en controlecultuur is daar een duidelijk symptoom van. Alles moet worden gemeten om aan een opgelegde norm te voldoen. En dat legt een constante druk op iedereen: leerlingen, leraren, schoolleiders en bestuurders. De bedoeling achter de acties is dat het allemaal leidt tot beter onderwijs. Maar is dit wel het geval? Of werkt het zelfs averechts en ondermijnt het de kwaliteit?

Jos Cöp neemt u mee langs belangrijke ontwikkelingen, discussiepunten en misverstanden. De voorbeelden tijdens zijn presentatie haalt hij uit de discussie die op dit moment wordt gevoerd over de kwaliteit van het taallesonderwijs. Een belangrijke conclusie is dat we leren en onderwijzen onnodig complex maken. Terug naar de bedoeling is in veel gevallen vooruit naar de eenvoud. Goed wetenschappelijk onderzoek, onderbouwd met stevig praktijkbewijs vormt hiervoor een belangrijke basis.

► Stream 4

DOMEIN 5 (LAAG 3)

Shirley Snip
*Onderwijstrainer en leerkracht po,
Shirley Snip Onderwijstrainingen
en advies, SKO West-Friesland*

Maureen Grevink
*Onderwijstrainer, leerkracht po,
auteur Staal, Stichting Primenius*

Zo leer je kinderen lezen en spellen. Lage leukfactor, verbluffend succes!

Wat zijn landelijk gezien de meest voorkomende fouten die leerlingen bij de vakken lezen en spellen maken? Hoe kunnen we daar preventief aan werken? Deze vraag staat centraal tijdens de workshop "Zo leer je kinderen lezen en spellen". Deze methodiek heeft zijn naam bewezen in de praktijk. Zoals uit veel onderzoek blijkt is de kwaliteit van de instructie van de leerkracht veel bepalender dan het gebruikte materiaal. Dit blijkt ook uit de zeer goede resultaten in de onderzoeken uitgevoerd door Prof.Dr.Anna Bosman t.a.v. deze methodiek. In deze methodiek wordt de samenhang tussen lezen, spellen en schrijven benadrukt en leren de leerkrachten hoe ze de technische vaardigheden van lezen en spellen zo effectief en efficiënt mogelijk aan de leerlingen kunnen aanbieden. Behalve een sobere, heldere en interactieve instructie is het aanleren van de basiskennis over het technisch lees- en spellingonderwijs aan onderwijsprofessionals een belangrijk kenmerk van ZLKLS.

► Stream 5

AUDITORIUM (220)

Naomi Smits
*Leerkracht po - leescoördinator,
Stichting Wijs - RKBS Driekoningen*

De Lezende Leerkracht*

Wat doe je in hemelsnaam voor de klas als je niet van lezen houdt? Realiseren leerkrachten dat zij de verantwoordelijkheid hebben om van leerlingen lezers te maken?

Een lezende leerkracht maakt het verschil. En dat biedt hoop in deze tijden van dalende leesvaardigheid.

LEZEN IS NAMELIJK HET ALLERBELANGRIJKSTE VAK DAT ER IS!

Van voorlezen tot samen lezen, van een doorgaande lijn tot de pabo: in mijn sessie laat ik zien wat een lezende leerkracht kan betekenen voor een klas en hoe makkelijk het is om een lezende leerkracht te worden.

► Stream 6

DOMEIN 2 (LAAG 1)

Erik Ex
*Leraar geschiedenis /
Onderwijscolumnist Trouw /
Leraar van het Jaar vo 22/23
/ Lerarenopleider, Cygnus
Gymnasium Amsterdam/
Universiteit Utrecht*

Praat mee over de petitie telefoonvrije scholen

Een paar scholen doen het al, op de meeste scholen wordt het gesprek gevoerd. De minister denk er ook over na. Op schooltelefoonvrij.petities.nl komen duizenden handtekeningen binnen. Hoe kunnen we er samen voor zorgen dat onze leerlingen zich weer bezighouden met de leerstof, met elkaar en met zichzelf?

In deze sessie vertelt "leraar van het jaar vo" en onderwijscolumnist bij Trouw Erik Ex waarom alle leerlingen in Nederland recht hebben op een telefoonvrije school. Daarnaast gaat hij graag met het publiek in gesprek om te onderzoeken hoe we dit kunnen bereiken.

DOMEIN 3 (LAAG 4)

Marcel Schmeier
Onderwijsadviseur, Uitgeverij Pica

Voorbeeldles volgens het EDI-lesmodel

Neem plaats in de schoolbankjes en ervaar hoe een les volgens het EDI-model eruitziet. In deze sessie neem je als leerling deel aan een les en neemt de trainer de rol aan van leraar. Op deze wijze ervaar je zelf de kracht van de lesfasen en technieken van het EDI-lesmodel. De les wordt regelmatig stilgelegd, zodat je aantekeningen kunt maken voor je eigen lespraktijk en de trainer de gebruikte technieken kan toelichten. Petjes af, telefoons uit en kauwgom in de vuilnisbak.

234

Janneke Louwerse
*Hogeschooldocent /
lerarenopleider, Hogeschool
Rotterdam*

Online binding bevorderen bij deeltijdstudenten lerarenopleiding (NRO)

Tijdens en na de coronacrisis hebben we onderzocht hoe ons onderwijs flexibel maar toch verbindend kan zijn voor deeltijdstudenten van de lerarenopleiding talen van Hogeschool Rotterdam.

Flexibel onderwijs betekent minder fysieke contactmomenten, maar hoe kunnen we ervoor zorgen dat dit niet leidt tot een verminderd gevoel van verbondenheid met medestudenten en docenten? In ons project hebben we online leerteams gevormd die we zowel in synchrone ('live') als asynchrone (niet-gelijktijdige) situaties onderzocht hebben. De welbekende samenwerkingsprincipes blijken ook in deze settings te gelden, maar ze zijn vaak lastiger te concretiseren dan in fysieke onderwijssituaties. En toch ... er zijn ook voordelen.

Dit project is mogelijk gemaakt dankzij een NRO-beurs, Comenius-seniorfellow.

235

Teun van Gorp
*Docent Bedrijfseconomie,
Varendonck College*

De onderwijsprofessional in beweging. Een integrale benadering voor het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs

Er wordt in de presentatie allereerst ingegaan op het definiëren van het begrip kwaliteit. Het begrip is lastig te duiden. Er is geen eenduidige definitie van te geven en elke poging tot definiëren roept vragen op. Wel is kwaliteit iets nastrevenswaardig (Haasse, 1987) en te beschouwen als een proces dat voortdurend in ontwikkeling is. Hierna wordt in de presentatie aan de hand van verschillende benaderingen de ontwikkeling van het begrip kwaliteit geschetst. In die ontwikkeling wordt duidelijk dat een steeds belangrijkere rol is weggelegd voor de onderwijsprofessional. Door kwaliteit holistisch, integraal te benaderen kan de onderwijsprofessional zowel op strategisch als operationeel niveau een belangrijke bijdrage leveren aan het verbeteren van de kwaliteit van het onderwijs en waarde creëren voor de verschillende stakeholders van binnen en buiten de schoolorganisatie.

244

Marije Lesterhuis
Universitair Docent, UMC Utrecht

Lars de Vreugd
*Projectmanager Thermos & PhD-
student UMC Utrecht*

Charlotte Eijkelboom
PhD-kandidaat, UMC Utrecht

De leerling/student als feedbackgebruiker: 6 valkuilen (voorkomen)

De laatste jaren komt er steeds meer aandacht voor de leerling als proactieve feedbackgebruiker en verlaten we het idee van de leerling als passieve ontvanger van feedback. Toch betekent dat niet dat we als docenten achterover kunnen leunen, omdat de leerlingen nu meer verantwoordelijkheid krijgen in het feedbackproces. Nee, het is belangrijk dat we leerlingen voorbereiden op en begeleiden bij het worden van een proactieve feedbackgebruiker. Dat betekent ook dat we zullen moeten aangeven wat we van hen verwachten en ook welk gedrag of welke houding niet (langer) wenselijk zijn. Op basis van literatuur en praktijkervaring in het medisch onderwijs, formuleerden we daarom 6 valkuilen van feedbackgebruikers. Tijdens deze sessie inventariseren we welke valkuilen voor jullie het meest herkenbaar zijn en gaan we natuurlijk in gesprek over hoe je je leerlingen kunt helpen voorkomen dat ze er tóch in trappen.

245

Janneke de Jong-Slagman
*Docent en onderzoeker, Driestar
educatief*

Neem jeugdliteratuur serieus

Uit mijn postdoctoraal onderzoek dat ik uitvoer op de pabo blijkt dat studenten nauwelijks zicht hebben op wat literatuur is. Ze moeten jeugdliteratuur lezen en denken dat dat simpel is. Literatuur is voor hen iets uit de bovenbouw van de havo. Hun vo-leeservaring brengen ze niet in verband met jeugdliteratuur; het literaire lezen is te weinig eigengemaakt.

Als al veel eerder - liefst al in het basisonderwijs, maar vooral in de onderbouw van het vo - aandacht wordt geschonken aan de vorm waarin een tekst geschreven is en de literaire middelen die de auteur aangewend heeft, valt er veel winst te behalen. Dat kan onder andere door terug te gaan naar klassieke kinderboeken en die hardopdenkend te lezen. Deze integrale benadering combineert inhoudelijke, talige en literaire aspecten en benadrukt het belang van een adequate leeshouding. Kwantitatieve en kwalitatieve gegevens onderstrepen het effect van hardopdenkend lezen.

335

Pauline Maas
ICT-docent, Koninklijke Visio

Met de micro:bit kun je van alles maken, uitvinden, leren en ook programmeren

De micro:bit is een kleine mini computer waarmee je kunt leren programmeren, maken, ontdekken, uitvinden en echt dingen maken. Al vanaf een jaar of 10 kunnen kinderen gamecontrollers, waarzegrobots, led-kaarten, wearables, auto's en nog veel meer maken. Maar door een koppeling naar scratch, lego, een mp3-speler, datacollectie. Kunnen je ook leerlingen tot het eind van het vo uitdagen. De micro:bit is ontwikkeld in de UK en is intussen in meer dan 60 landen beschikbaar. Veel onderzoek heeft al uitgewezen dat je met de micro:bit ook meisjes enthousiast krijgt voor techniek. In deze praktische presentatie kun je kennismaken met de micro:bit of aan de slag met servo's, led-strips en nog veel meer.

344

Jan-Willem Duim
Gerelateerd aan verschillende
onderwijssites

Inval voor uitval

Hoe externe inzet geen pleister maar een constant aanwezig 'vangnet' kan zijn. En wat het financiële voordeel hiervan is. Ik licht dit graag toe met vijf jaar aan ervaring, cijfers en best practices. Ook maak ik een zijsprong naar het onderzoek op stille reserve waar naar voren komt hoe we de huidige uitstroom in het onderwijs 'hadden kunnen' houden.

Krimpend tekort

345

Matthijs Jansen
Groepsleerkracht po - oprichter De
Spelles, CBS De Brug - De Spelles

De Spelles

Iedereen moet en kan meedoen met de gymles! Een 'traditionele' gymles met kinderen die af zijn, of moeten wachten tot er plek is... Dat is niet meer van nu! Iedereen moet de gehele les een actieve bijdrage kunnen leveren.

De Spelles is opgericht door een enthousiaste bovenbouwleerkracht. Staat gelukkig nog 2 dagen voor de groep en werkt daarnaast voor de Spelles. Collega's inspireren, enthousiasmeren en voorzien van volledig uitgewerkte voorbeelden (filmpjes uit de praktijk en uitgewerkt in een e-book). Recent heeft hij, Matthijs Jansen, zijn 500ste video gepubliceerd!

Tijdens de presentatie is een actief gedeelte, om collega's te laten ervaren hoe dit er in de praktijk uit kan zien! En nee.... Geen stress! Niemand kan als laatste worden gekozen, want iedereen doet mee ;).

Fijn is dat de lessen kunnen worden uitgevoerd met minimaal materiaal. Matthijs kan hier ook adviezen in geven! Diepgang in de bewegingslessen en een fijne herinnering aan gym, voor alle leerlingen!

Bewegingsonderwijs

RONDE 2 SESSION 2

ONDERWERP

DATUM 11-03-2023

Kernwoorden
Kernvragen

Notities

Samenvatting

► Stream 1

AULA

Inge de Wolf
Hoogleraar, Universiteit Maastricht

Eva Naaijens
Schoolleider, Alan Turingschool

Wat werkt niet in het onderwijs?

Wat kun je in het onderwijs beter niet doen? Vanuit de onderwijspraktijk en wetenschap weten we steeds beter wat niet werkt in het onderwijs. In deze workshop bespreken we 5 aanpakken waarvan we weten dat ze voor leerlingen niet goed uitpakken. Elk van deze aanpakken lijkt aantrekkelijk, maar helpen leerlingen niet verder. Een enkele aanpak lijkt zelfs schadelijk voor leerlingen. Per aanpak leggen we uit waarom de aanpak kansrijk lijkt, maar in de klas of op school niet werkt. We verbinden hierbij de inzichten uit de praktijk en uit de wetenschap. Na afloop weet je waar je als leraar geen tijd en energie in hoeft te steken. Ook begrijp je beter waar je op moet letten als je je onderwijs wilt verbeteren met inzichten uit onderzoek.

► Stream 2

DOMEIN 4 (LAAG 3)

Pedro De Bruyckere
Pedagoog en onderzoeker,
Universiteit Utrecht / Leerpunt

Vervangt Tom Bennett 'Running the School'

NIEUW

The Psychology of Great Teaching

Explore robust, current ideas and contemporary findings from different psychological disciplines, such as cognitive psychology, developmental psychology, social psychology, personality theory and systems theory, and learn new insights to enhance your teaching.

Deepen your knowledge of how students and young people develop as individuals and how a greater understanding of human behaviour can make you a more effective teacher.

► Stream 3

DOMEIN 6 (LAAG 4)

Bert Wienen
Associate Lector Jeugd,
Windesheim

Weten we van gekkigheid nog wat normaal is? *

Jan van de Ven vroeg mij n.a.v. vorig congres om wederom een lezing te verzorgen. In die lezing ga ik in op de vraag welke gevolgen het heeft voor het onderwijs dat 1 op de 6 leerlingen een vorm van jeugdhulp krijgt. Wat betekent dat voor het vak van leraar en hoe zorgen we ervoor dat de psychologisering en medicalisering niet ten koste gaat van het vak van docent? Onder de titel 'weten we van gekkigheid nog wat normaal is?' verken ik eerst de vraag wat een normaal kind is en hoe u eigenlijk bepaalt wat normaal is. Vervolgens doe ik een pleidooi voor een vorm van inclusief onderwijs waarin vooral het onderwijs centraal staat: leerlingen echt zien en binnen die relatie hoge verwachtingen. Te bereiken door te redeneren vanuit een sterke onderwijscontext.

► Stream 4

DOMEIN 5 (LAAG 3)

Laura Stroo
Schoolpsycholoog, Het
Onderwijsatelier

Hanneke Visser
Kinder- en Jeugdpsycholoog NIP /
schoolpsycholoog, Zelfstandige

Leren en welbevinden van leerlingen én schoolteams: lessons learned **

Leren en welbevinden hebben met elkaar te maken. Leerlingen komen beter tot leren als zij lekker in hun vel zitten en andersom geldt ook: goed onderwijs bevordert het welbevinden van leerlingen. Daarom slaan we de plank mis als we teveel focussen op één van beide.

Aandacht voor leren en welbevinden binnen het onderwijs vraagt om een aanpak die gebaseerd is op wetenschappelijk onderzoek. Het vraagt óók om een aanpak die past bij de specifieke context van de school: wat werkt bij deze leerlingen en deze ouders/verzorgers, op deze school op deze locatie, met dit schoolteam, deze kernpartners en op dit moment?

We weten dat duurzaam werken aan leren en welbevinden, in samenhang met de visie, strategie en specifieke situatie van de school, werkt. We weten ook dat structureel aandacht hebben voor leren en welbevinden van schoolteams positieve effecten heeft op schoolteams en op leerlingen.

Graag delen we, vanuit theorie en praktijk, onze 'lessons learned'!

► Stream 5

AUDITORIUM (220)

Luc Koning
Promovendus RUG, Pravoo

Redzaamheidslezen; onderzoek naar het stoppen van het racelezen

Mainstream is het idee dat snel lezen belangrijk is voor het begrijpend lezen. Sinds 1965 is het onderwijs in de vormgeving van de toetsen en het aanbod van de methode erop gericht kinderen te leren snel te lezen. In 2018 is een aantal scholen gestopt met het stimuleren van de kinderen om snel te lezen. Die kinderen leren lezen volgens de principes van het redzaamheidslezen. In de vorm van een promotie-onderzoek (RUG) zijn die kinderen 4 jaar gevolgd. Daarbij ging het om de vraag wat het weghalen van de stimulering snel te lezen met de kinderen doet. Hoe ziet hun leesontwikkeling er dan uit. Bij het redzaamheidslezen gaat het er dus niet om wat kinderen maximaal kunnen lezen, maar gaat het erom wat minimaal aan leesvaardigheid nodig is zodat het begrijpend lezen niet belemmerd wordt. Het onderzoek daarnaar was in juni 2022 afgelopen en de resultaten kunnen dus bekend worden gemaakt.

► Stream 6

DOMEIN 2 (LAAG 1)

Matthijn Tromp
Docent en leerjaarcoördinator,
Haarlem College

Hoe krijgen docenten de leerlingen weer "aan"?

Samen met o.a. de VO-raad (Stefanie van Nes), de Kennis community NP Onderwijs en het NJi organiseer ik 2 online Learn & Share-sessies waar docenten en andere onderwijsprofessionals aan deelnemen. Het thema: Hoe krijgen wij de leerlingen weer "aan"? Inmiddels is 1 sessie geweest en daar deden 250 mensen aan mee. De volgende vindt plaats op 17/1/2023 en daar zullen 450 deelnemers zijn. Het onderwerp leeft erg.

We zien, de afgelopen jaren (en de 2 lockdowns hebben dit proces versneld) dat onze leerlingen hun aandacht steeds moeilijker bij de les kunnen houden. Dit gedrag leidt tot allerlei onhandige situaties; lagere cijfers, veel absentie, een verminderd mentaal welbevinden van leerlingen en een verminderde weerbaarheid.

De vraag is nu, hoe draaien we dit met zijn allen om? Deze vraag onderzoek ik en ik wil dit verhaal vertellen, met mogelijke oplossingen op het evenement van 11 maart 2023.

DOMEIN 3 (LAAG 4)

Ingrid Rijnbout-Evers
Eigenaar Kinderboekenjuf

Minileeslessen

Als Kinderboekenjuf help ik leerkrachten door middel van mini leeslessen de leesmotivatie bij kinderen te vergroten.

Deze mini leeslessen maken dat kinderen met plezier lezen, beter begrijpen wat ze lezen en betere leesresultaten behalen. De mini leeslessen komen uit de LIST-methodiek, een bewezen, wetenschappelijke theorie die ervoor zorgt dat kinderen betere en gemotiveerdere lezers worden. Tijdens de presentatie duiken we de diepte in rondom de theorie achter mini leeslessen. Ik leg uit aan welke doelen van de leerlijn literatuur en lezen een kwalitatief goede mini leesles hoort te voldoen. Daarnaast is mijn presentatie praktisch en kun je er de volgende dag meteen mee aan de slag.

234

Margreet Mulder
Kerndocent, Academica

Vervangt Niek van den Berg + Simone Barneveld's sessie 'Op verkenning in de wereld van vraagstukken'

NIEUW

Cursorische opbouw schrijven

Het schrijven van teksten is een ondergeschoven kindje in het onderwijs. Toch zijn er heel veel momenten in het dagelijks leven waarbij schrijven noodzakelijk is. We geven losse schrijfoopdrachten, maar we vergeten vaak de leerlingen tools te geven om een tekst op te bouwen. Het leren schrijven van teksten is een code die leerlingen niet zelfstandig kunnen kraken. Aan de hand van theorie kijken we wat werkt en we gaan meteen aan de slag met een paar praktische opdrachten. Zo kunnen we de leerlingen helpen om de code te kraken.

235

Iliass El Hadioui
*Onderwijssocioloog/
Programmaleider, De
Transformatieve School*

Iliass El Hadioui neemt de sessie van Hind Mahrach over.

Kansengelijkheid in de minisamenleving van de klas

De Transformatieve School is een professionaliserings- en cultuurveranderingsprogramma voor scholen in een stedelijke omgeving. Binnen dit programma wordt ingegaan op de effecten van een super-diverse buitenschoolse leefwereld op de schoolcultuur. In het bijzonder ligt de focus op hoe stedelijke jongeren laveren tussen de (vaak verborgen) sociale codes van hun thuiscultuur, de peergroup cultuur en hun schoolcultuur. In deze presentatie zal er vanuit een micro perspectief gekeken worden naar kansengelijkheid in het onderwijs en worden inzichten uit de theorie en praktijk aangeboden die onderwijsprofessionals binnen het po, vo en mbo kunnen inzetten om de kansengelijkheid in hun klassen te versterken.

244

Renske de Kleijn
Universitair Docent, UMC Utrecht

Heleen Pennings
Universitair Docent, UMC Utrecht

Claudia Tielemans
PhD-student, UMC Utrecht

De docent als feedbackgebruiker: 6 valkuilen (voorkomen)

In het onderwijs zijn gewend om onszelf als docenten vooral te zien als de feedbackgevers en leerlingen of studenten als de feedbackontvangers en -gebruikers. Maar... als we het belang en nut van feedback écht serieus nemen, kunnen we niet anders dan ook onszelf blijven zien als proactieve feedbackgebruikers die blijven leren. Doen we dat eigenlijk wel? En hoe organiseren we onze eigen feedbackprocessen eigenlijk? Op basis van literatuur en onze eigen praktijkervaringen publiceerden we afgelopen jaar de 6 valkuilen van feedbackgebruikers. Tijdens deze sessie gaan we graag met jullie in gesprek over welke valkuilen we in meer of mindere mate herkennen bij onszelf. Vervolgens bespreken we hoe we ons werk zo zouden kunnen organiseren dat feedback vragen en gebruiken daar een vanzelfsprekend(er) onderdeel van is, in een vorm die ook haalbaar is. Uiteraard leren we na afloop graag van jullie feedback op de valkuilen en de sessie als geheel.

245

Marcel Lemmens
*Leermiddelenontwikkelaar, vertaler
en schrijver, Zelfstandig*

Een positieve kijk op schrijven

Hoe kun je schrijfproducten van leerlingen en studenten op een efficiënte en doeltreffende manier beoordelen? In deze workshop geef ik een voorzet voor een beoordelingsmethode op basis van een project dat ik vele jaren geleden samen met een Engelse collega op de Vertaalacademie (Hogeschool Zuyd) met succes heb uitgevoerd. 'Positive marking' noemden we dat. Destijds ging het om de koppeling tussen vertaalonderwijs en -toetsing, maar de gedachte achter de methode kan ook worden toegepast op schrijfonderwijs en schrijfproducten. Een tipje van de sluier: het gaat niet om het beoordelen van wat fout gaat, maar om wat leerlingen/studenten goed doen. Alles staat hierbij in het teken van validiteit, helderheid, eerlijkheid en efficiency. Tijdens de workshop laat ik zien hoe 'positive marking' werkt en hoe je de beoordelingsmethode kunt toepassen op schrijfvaardigheidsonderwijs en het beoordelen van schrijfproducten.

335

Maja Zuiderveld
*Onderwijsbegeleiding, Zelfstandig
ondernemer Bureau d'r Bij*

EDI bij NT2: zo betrek je nieuwkomers d'r bij

Hoe geef je vorm aan directe instructie bij anderstalige nieuwkomers? Welke voorkennis heb je nodig én hoe activeer je voorkennis van de leerlingen?

344

Christy Tenback
MSc, RENN4

Teamwork op weg naar inclusiever onderwijs

Als we streven naar inclusiever onderwijs is het een noodzaak dat er voldoende mensen in de klas werken om tegemoet te kunnen komen aan een diversiteit van ondersteuningsbehoeften. Wij deden onderzoek naar de samenwerking tussen leraren en ondersteuners in zogenaamde "gemengde groepen": groepen waarin leerlingen met een so-tlv en een sbo-tlv samen onderwijs krijgen. Deze vorm van gespecialiseerd onderwijs kan gezien worden als een stap in de richting van inclusiever onderwijs. In deze sessie willen we delen wat we geleerd hebben over de inzet van ondersteuners in de klas en hoe de samenwerking tussen leraar en ondersteuner goed werkt en wat juist belemmerend is.

 Inclusie, samenwerking

345

Rieneke Brouwer
Conrector atheneum/havo, Corlaer College

Gepko Hahn
Docent geschiedenis, maatschappijwetenschappen en thema MMC, Corlaer College

Sicco Oegema
Docent aardrijkskunde en opleidingscoördinator, Corlaer College

Domeinleren, zo werkt het (wel)!

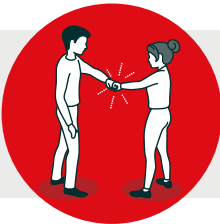
Domeinleren, zo werkt het (wel)!

„Ik kom nu op scholen waar ze per week zeven of acht uur keuzewerktijd hebben. Dan zitten tachtig leerlingen op zo'n 'plein' te werken. Daar zitten ze te grappen en te grollen en op hun telefoon te kijken. Ik zou daar echt niet kunnen leren." Minister Wiersma, (bron: AD, 12 januari 2023).

Op het Corlaer College is domeinleren een belangrijk onderwijsconcept. Het is een gebalanceerde aanvulling op de klassikale lessen. Docenten en onderwijsassistenten coachen leerlingen tijdens het domeinleren op basis van competentie, autonomie en relatie afhankelijk van de individuele onderwijsbehoefte. Het concept wordt breed ingezet, waarbij ieder van de vijf afdelingen een eigen insteek heeft passend bij de doelgroep.

In deze workshop willen we laten ervaren en aantonen hoe het is om effectief op een domein te werken en te leren. We gaan specifiek in op domeinleren in ons havo/atheneumgebouw.

   Visie op onderwijs

PAUZE BREAK
Lunch in het vmbo-gebouw

12:15-12:50

RONDE 3 SESSION 3

ONDERWERP

DATUM 11-03-2023

Kernwoorden
Kernvragen

Notities

Samenvatting

► Stream 1

AULA

Tim Surma
*Directeur, ExpertiseCentrum
Onderwijs & Leren van Thomas
More-hogeschool (vroeger: ExCEL)*

Wat leraren (kunnen) weten over leren & instructie

De kennis die leraren hebben over effectieve leer- en instructieprincipes bepaalt deels hoe doordacht ze bepaalde aanpakken in de klas inzetten. Een leraar die bijvoorbeeld weet welk geheugeneffect het herinneren van informatie teweegbrengt (retrieval practice), kan van dit voordeel bewust gebruik maken bij het opbouwen en onderhouden van de basiskennis van zijn klasgroep. In deze sessie ga ik dieper in op wat recent onderzoek ons leert over wat leraren weten over deze effectieve leer- en instructieprincipes. Ik discussieer de gevolgen hiervoor voor leraren, schoolteams en lerarenopleidingen.

► Stream 2

DOMEIN 4 (LAAG 3)

Heleen Buhrs
Leraar, Alan Turingsschool

Ingrid Eljzen
Leraar, Alan Turingsschool

Martin Bootsma
Teamleider, Alan Turingsschool

Voorbeeldles effectief leesonderwijs

Er is steeds meer bekend over effectief leesonderwijs vanuit de wetenschap. Maar hoe vertaalt je deze kennis naar de dagelijkse lespraktijk?

In deze interactieve sessies kijken we met elkaar naar een gefilmde begrijpend leesles op de Alan Turingsschool in groep 6.

Daarna is er ruimte om met elkaar in gesprek over wat er is bekeken.

► Stream 3

DOMEIN 6 (LAAG 4)

Paul Kirschner
*Emeritus Hoogleraar /
Gastprofessor / Eigenaar, Open
Universiteit / Thomas More
Hogeschool / kirschner-ED*

Doceren is paradoxaal en contra-intuïtief

Als je gewoon je gezond verstand gebruikt dan lijkt het allemaal zo simpel. Dit geldt voor het 'gewone leven' maar ook voor het onderwijs. Zijn de leerlingen niet gemotiveerd om te leren? Laat ze dan zelf bepalen wat zij willen en gaat het vanzelf. Niet! Doceren, en eigenlijk onderwijs, is vaak paradoxaal en contra-intuïtief. Goede docenten weten, bijvoorbeeld, wat zij moeten doen in situaties waar zij niet weten wat zij moeten doen. Waarom? Zij weten hoe hun leerlingen leren, weten welke didactiek en leerstrategieën daaraan te verbinden, kennen het vak dat zij aan het doceren door en door, weten welke gereedschappen waar en wanneer ingezet moeten worden, en zijn pedagogisch bekwaam. Dit is maar één van de paradoxale/contra-intuïtieve aspecten van docent zijn. Anderen zijn bijvoorbeeld: om goed te leren moet je het leren bemoeilijken maar op een goede manier, wat goed is voor het presteren (op een toets) vaak niet goed is om echt te leren, of dat actief bezig zijn in de klas vaak niet.

► Stream 4

DOMEIN 5 (LAAG 3)

Vincent Grit
*Lerarenopleider &
Onderwijsadviseur, Academica
University of Applied Sciences*

Leerdoelgericht lesgeven

Stel, je geeft les over één van je favoriete onderwerpen. Je gaat helemaal los in de voorbereiding, vertelt tijdens de les vol enthousiasme en ziet dat leerling écht geboeid zijn. Je zet de groep aan het werk met de stof en kijkt tevreden terug op je les. Wat een energie krijg je hier van! De vraag is alleen wat er geleerd is... Misschien wisten sommigen alles al wat jij vertelde, of snapte ze er geen snars van maar deden ze toch netjes mee. Wanneer je begint met heldere en meetbare leerdoelen die goed op elkaar aansluiten, voorkom je dat het leren van leerlingen een toevalstreffer wordt of dat je hoopt dat ze leren. Ik wil dat elke leerling elke les leert en ik wil weten of er geleerd wordt! In deze sessie deel ik mijn zoektocht om dat voor elkaar te krijgen en hoe evidence-informed werken mij hierin heeft geholpen.

► Stream 5

AUDITORIUM (220)

Serena Camfferman
*Leerkracht / Leerteamvoorzitter
groep 3-4 / EDI - ambassadrice,
Drie Koningenschool*

Alma Hartgring
Leerkracht, Drie Koningenschool

PLG - Hoe richt je een professionele leergemeenschap in?

Een professionele leergemeenschap (PLG) zorgt voor zeer tevreden medewerkers en heel goed onderwijs.'

Binnen onze stichting werken wij in een PLG. Wat houdt dit in?

Wij geven jullie een kijkje in de keuken door te vertellen over onze doelen en aanpak. Vervolgens gaan wij dieper in op het werken in leerteams. Hier werken leerkrachten intensief in groepsverband samen, waarbij wij zelf de agenda bepalen.

Ons verhaal is doordrenkt met voorbeelden uit de praktijk. Wij gaan graag tussentijds het gesprek met jullie aan. Wij willen jullie ideeën en inspiratie meegeven, om ook stappen te zetten in de eigen organisatie.

► Stream 6

DOMEIN 2 (LAAG 1)

Hendrik Atze van Doezum
*Geschiedenisleraar van het
jaar 2022, Rijksmuseum/ NTR /
Nationaal Archief*

Vervangt Josien Boetje & Martijn Koops:
'Leren met Artificial Intelligence en ChatGPT'

NIEUW

De toekomst van het geschiedenisonderwijs

Het is inmiddels een landelijke discussie geworden, het verplichten van het vak geschiedenis op de middelbare school. Nadat het vak jaren lang werd uitgekleeft en op veel vmbo-scholen verdween trok ik 7 januari in de Telegraaf aan de bel. Historisch besef is een basisvaardigheid. Dit artikel was het startpunt van de hele discussie in kranten, op de radio en aan de late nighttafel bij NPO1 en RTL. Zelf was ik te gast bij HLF8 omdat ik docent geschiedenis van het jaar 2022 ben en daarmee ambassadeur van het geschiedenisonderwijs. Er bestaat geen toekomst zonder goed geschiedenisonderwijs alleen is een verplichting niet genoeg. Het vak heeft een upgrade nodig en moet naar het nu gehaald worden. Want geschiedenis mag nooit een doel op zichzelf zijn en moet altijd in de context van het nu geplaatst worden. Daarom wil ik graag de toekomst van het geschiedenisonderwijs met jullie bespreken met als uitgangspunt de geschiedenis van de actualiteit.

DOMEIN 3 (LAAG 4)

Mirjam Snel
*Hogeschoolhoofddocent,
Kennistafel Effectief leesonderwijs*

Mark Brijan
*Locatiedirecteur Bonifatius mavo,
VariO onderwijsgroep*

Anne de Vries
*Leerkracht groep 6/7, CKC Het
Stroomdal*

Kwaliteitswaaier - Kennistafel Effectief Leesonderwijs

In 2020 is de Kennistafel Effectief Leesonderwijs opgericht. De afgelopen decennia is veel wetenschappelijke kennis ontwikkeld over effectief onderwijs in begrijpend lezen. Een van de doelen van de Kennistafel is het voor de praktijk toepasbaar maken van deze kennis. Zo is er in 2021 vanuit de Kennistafel een visie ontwikkeld op effectief leesonderwijs en op basis van deze visie is gewerkt aan een kwaliteitswaaier Effectief Leesonderwijs. De waaier bestaat uit kwaliteitskaarten voor leraren, leesdeskundigen, schoolleiders en bestuurders van het primair en het voortgezet onderwijs en is gebaseerd op recente literatuur over effectief onderwijs in begrijpend lezen. De kwaliteitskaarten kunnen niet los van elkaar gezien worden: juist het benutten van de verbinding tussen en de samenhang van de kaarten maakt leesonderwijs effectief. Tijdens deze presentatie geven we een toelichting op de (totstandkoming van) de kwaliteitswaaier.

234

Linda Sontag
Programmamanager NRO

Jacqueline Blaak
*Adviseur onderwijs en ontwikkeling,
Stichting PCBO Rotterdam Zuid*

Maak kennis met de (regionale) Kennisagenda voor het onderwijs (NRO)

Wat wil jij weten over goed onderwijs? Over welke vragen heb jij meer kennis nodig? Hierover is het afgelopen jaar gezamenlijk nagedacht door onderwijsprofessionals en onderzoekers en deze vragen komen terug in de Kennisagenda voor het Onderwijs. Op de landelijke Kennisagenda staan zes belangrijke thema's om kwalitatief hoogstaand onderwijs te waarborgen, in alle sectoren. Op regionale kennisagenda's staat de kennisbehoefte van onderwijspartners in de regio. Een kennisagenda komt altijd tot stand in nauwe samenwerking tussen onderwijsprofessionals en wetenschapper. In deze workshop krijg je meer informatie over kennisagenda's en kun je meedenken over het belang van kennisontwikkeling, landelijk en in jouw regio. Wat betekenen deze thema's voor jou als onderwijsprofessional, voor de organisatie waarin je werkt en hoe zou je deze willen vertalen naar onderzoek in jouw regio?

235

Tony van Dalen
Directeur/senior adviseur Expertis

Manon Biemans
*Onderwijsadviseur didactisch
handelen en taal- leesspecialist po
& vo, Expertis*

Close Reading in het voortgezet onderwijs

Vanuit het voortgezet onderwijs komt steeds meer vraag naar hoe we de leesvaardigheid van leerlingen kunnen vergroten. Dit is niet zo gek. Al langere tijd daalt de leesvaardigheid van jongeren in Nederland. Waar zit het hem in? En wat kunnen we eraan doen?

Dit vraagt dus om een aanpak waarbij leerlingen leren dieper na te denken over de inhoud van teksten.

In deze workshop wordt aan de hand van theorie en voorbeelden getoond hoe Close Reading in het voortgezet onderwijs ingezet kan worden, niet alleen binnen Nederlands, maar ook binnen andere vakken. Leesvaardigheid is namelijk een zaak voor alle vakken! In de workshop maakt u kennis met de opzet van een Close Reading-les. Er wordt een algemeen kader aangegeven en aan de hand van een tekst wordt getoond hoe de Close Reading-lessen ingevuld kunnen worden. Aan het eind van de workshop heeft u een beeld van wat Close Reading is en heeft u ideeën opgedaan voor uw eigen school of klas.

244

Lisette Bastiaansen
*Dr., Onderzoeker/schrijver
pedagogische dimensies onderwijs,
Universiteit voor Humanistiek,
Sophia scholen, Summa College*

Tijd voor aandachtige betrokkenheid! over de pedagogische grondhouding in en van onderwijs

Waar gaat jouw aandacht en betrokkenheid in de relatie met jouw leerlingen naar uit? Wat bedoelen we als we zeggen dat we een kind 'zien'? Is alle 'relationeel werken' altijd pedagogisch van karakter, of zouden we daar met zijn allen best wat kritischer naar mogen kijken? En waarom is het juist nu, in deze tijd, belangrijk om pedagogisch georiënteerde aandachtige betrokkenheid op waarde te schatten? Om deze vragen draait het tijdens deze interactieve lezing van Dr. Lisette Bastiaansen. Een jaar geleden promoveerde ze onder leiding van Gert Biesta op de vraag naar de pedagogische betekenis van aandachtige betrokkenheid. Onderbouwd door het werk van vijf grote pedagogen ontwikkelde ze een eigen theorie. Daarnaast tekende ze via het meelopen met leraren, leerlingen en leidinggevend in vijftien onderwijspraktijken (zowel po, vo als svo) op hoe aandachtige betrokkenheid zich daar manifesteert, wat het vraagt en wat het lijkt te kunnen brengen.

245

Wouter Buelens
*Onderwijsonderzoeker en
Course Developer, Thomas More
Hogeschool, ExCEL*

Leren van woord en beeld: wanneer en voor wie een meerwaarde?

Mensen leren meer van woord en beeld dan van één van beide representatievormen alleen. Dit is het multimediaciprincipe. Er bestaan echter tal van designprincipes die een invloed hebben op de effectiviteit van het multimedia-ontwerp voor het leren. Bijvoorbeeld het gebruik van decoratieve elementen in een presentatie of de leraar die tijdens een instructievideo al dan niet in beeld is. Daarnaast blijken aanwezige voorkennis bij lerenden, aard van de multimedia (video, illustraties met tekst ...) en mate van controle door de lerende deze effecten ook nog eens te beïnvloeden. In deze sessie wordt niet alleen beschreven wat recent onderzoek over multimedialeren ons vertelt, maar worden ook concrete handvatten aangereikt voor de docent in de klas.

335

Emma Insinger
*MSc student, TU Delft / The Next
School*

Waarom kiest een basisschoolleraar voor een bepaalde school?

Voor mijn master Engineering and Policy Analysis onderzoek ik aan de hand van de Q-methodology verschillende perspectieven van leraren bij het kiezen van een school waar zij gaan werken. Er zijn veel verschillende criteria waar je deze keuze op kunt baseren en daarmee ook grote verschillen tussen hoe basisschoolleerkrachten deze keuze maken. Het doel is om met meer inhoudelijk onderzoek, naar wat de leraar wil, te helpen bij het aantrekken en behouden van leraren op school. In deze sessie doe je mee aan dit wetenschappelijke onderzoek en gaan we vervolgens met elkaar in discussie over ieders beweegredenen. Wat kunnen we van de verschillende perspectieven leren? Hoe kunnen we zorgen dat het leraren aangetrokken worden tot de scholen waar zij het beste passen, of waar zij het meest nodig zijn?

344

Joris Veenhoven
Dr., Universiteit Utrecht

Leerlingen leren onderzoeken in vwo en havo

Onderzoeksvaardigheden zitten al decennia in de kerndoelen en eindexamenprogramma's van het voortgezet onderwijs. Toch slagen nog altijd veel scholen er niet in om die vaardigheden systematisch bij leerlingen tot ontwikkeling te laten komen. En dat terwijl zelf onderzoek doen zo'n verrijkende ervaring voor leerlingen kan zijn, en het hen beter voorbereid op wat het hoger onderwijs van hen vraagt.

Op basis van wetenschappelijke inzichten en ervaringswijsheid van vo-docenten heeft de UU (O&T) de onderzoeksdidactiek 'Eureka' ontwikkeld, die scholen in staat stelt om zelf een onderzoeksleerlijn te ontwikkelen (Wientjes en Veenhoven, 2023). Daarmee bedoelen we: een consistent programma van onderzoekstaken, lopend door alle leerjaren heen, goed geworteld in de vakken en gedragen door kundige docenten.

In deze presentatie nemen we deelnemers mee langs de kenmerken van deze onderzoeksdidactiek. Daarbij gaan we ook in op hoe recht gedaan kan worden aan het onderscheid tussen havo en vwo.

345

Lucelle Comvalius
Lerarenopleider diversity, civics, omgevingsbewustzijn, Hogeschool Utrecht

Ik oké, jij niet oké!

Onder invloed van het ontstaan van de MeToo-beweging in 2017, het Voice-schandaal en de fine-art foto's van Marc Overmars werden we ons bewuster van ons gedrag op de werkvloer en ontstond er een heuse zoektocht naar welk gedrag nu wel of absoluut niet toelaatbaar was. Begroet je elkaar met een zoen bij de nieuwjaarsborrel of niet? Zeg ik dat iemand er mooi uitziet of niet? Kan ik dit grapje maken of niet?

Uit een peiling van het fors aantal toegenomen meldingen van grensoverschrijdend gedrag ,uitgevoerd door de Landelijke Vereniging van Vertrouwenspersonen (LVV) bleek echter dat de meldingen niet voornamelijk om seksueel ontoelaatbaar gedrag (11%)ging maar om intimidatie (56%). Intimideren gedrag valt onder pesten maar wat is nu eigenlijk pesten? Waarom doen mensen dit, wat zijn de gevolgen en het allerbelangrijkste: Wat kun je ertegen doen?

RONDE 4 SESSION 4

ONDERWERP

DATUM 11-03-2023

Kernwoorden
Kernvragen

Notities

Samenvatting

► Stream 1

AULA

Sezgin Cihangir
*Directeur, Nederlands
Mathematisch Instituut*

Anna Bosman
Prof. dr., Radboud Universiteit

Begrijpend Lezen gedefinieerd

In een recent rapport in opdracht van de Tweede Kamer is nader ingegaan op de oorzaak van de alarmerend dalende leesvaardigheid van onze jeugd.

We beginnen onze presentatie met een aantal feiten die in dat rapport besproken worden, zoals wanneer deze daling inzet en welke leerlingen het grootste risico lopen op laaggeletterdheid. In het rapport wordt Begrijpend Lezen ten onrechte als een generieke vaardigheid gepresenteerd. Niet alleen is dit een misleidende opvatting, dit idee kan zelfs leiden tot verarming van leesvaardigheid.

We leggen uit dat generieke vaardigheden niet onderwezen kunnen worden en dat het Nederlandse leesonderwijs als gevolg van deze misconceptie jaren geleden een verkeerde afslag heeft genomen. Het gevolg van onze herinterpretatie is dat er andere conclusies getrokken moeten worden als het gaat om de oorzaken van een beperkte leesvaardigheid. We sluiten af met aanbevelingen voor onderzoek, onderwijs en beleid voor het keren van deze dalende trend.

► Stream 2

DOMEIN 4 (LAAG 3)

Heleen Buhrs
Leraar, Alan Turingsschool

Ingrid Eljzen
Leraar, Alan Turingsschool

Martin Bootsma
Teamleider, Alan Turingsschool

Voorbeeldles effectief leesonderwijs interactief nagesprek

Er is steeds meer bekend over effectief leesonderwijs vanuit de wetenschap. Maar hoe vertaalt je deze kennis naar de dagelijkse lespraktijk?

In deze interactieve sessies kijken we met elkaar naar een gefilmde begrijpend leesles op de Alan Turingsschool in groep 6.

Daarna is er ruimte om met elkaar in gesprek over wat er is bekeken.

► Stream 3

DOMEIN 6 (LAAG 4)

Hanieh Hosseini
*Onderwijskundige, Docent,
Vernieuwonderwijs*

Een krachtig curriculumontwerp als basis voor diep leren

Hoe kunnen we gebruik maken van neurowetenschappelijk onderzoek over hoe het menselijk brein leert? Hoe kunnen we deze informatie gebruiken tot heldere doelen, betekenisvolle toetsing en krachtige didactiek te komen? Oftewel, hoe kun je op basis van wetenschappelijke inzichten een krachtig curriculum ontwerpen? Daar gaan we deze presentatie op in.

Tijdens deze presentatie krijg je inzichten over het lerende brein en verbinden we dat stapsgewijs aan het ontwerpen van een krachtig curriculum. Zo slaan we de brug tussen neurowetenschappelijk onderzoek en verschillende principes van Leren door Ontwerp (LdO), de basis van 'backward design'. Zo verrijk je je kennis over leren en krijg je praktische voorbeelden en tips voor het vormgeven van een curriculum dat zorgt voor diep leren.

Curriculumontwerp

► Stream 4

DOMEIN 5 (LAAG 3)

Symen van der Zee
*Lector Vernieuwend Onderwijs
Saxion*

1000% succesvol succes voor ieder kind!!!!

De boodschap in de maatschappij is dat je je eigen lot bepaalt en je daar ook zelf verantwoordelijk voor bent. Succes is een keuze. Je bepaalt je eigen lot. Deze boodschap werkt door in het onderwijs en zorgt voor een focus op zelfregie, zelfsturing en eigenaarschap. Deze focus gaat gepaard met een niet-aflatende stroom aan aandacht voor mindsets, leerkuilen en ander gepsychologiseer dat kinderen in staat moet stellen om te 'copen' met lastige (leer)situaties. Om tegenslag om te leren buigen naar succes en daar zelf verantwoordelijkheid voor te nemen. De ultieme vorm van zelfredzaamheid dus. De patiënt die zichzelf oplapt. In deze lezing gaat Symen van der Zee in op de thematiek en problematiek van de onderliggende retoriek.

► Stream 5

AUDITORIUM (220)

Karin Vesloot
*Onderwijsadviseur taal/lezen &
didactisch handelen, Expertis
Onderwijsadvies*

Schrijven voor dieper tekstbegrip in het basisonderwijs

In de laatste publicaties omtrent effectief begrijpend leesonderwijs zie je vaak het advies over integratie van lezen en schrijven terugkomen; 'combineer lees- en schrijfonderwijs' (de zeven pijlers van onderwijs in begrijpend lezen, 2022) 'integreer lezen en schrijven' (de vele kanten van leesbegrip, 2019) en 'bied taalonderwijs geïntegreerd aan' (peil leesvaardigheid, 2020-2021). Dit advies wordt o.a. uitgedragen omdat lezen en schrijven uit dezelfde bronnen putten (Shanahan, 2016).

Maar wat betekent dit nu heel concreet voor de onderwijspraktijk? Hoe kun je schrijven en lezen zo integreren, dat ze elkaar versterken? In deze sessie wordt eerst besproken waarom het integreren van lezen en schrijven zo effectief is. Waarna de praktische vertaalslag wordt gemaakt; hoe kun je schrijven inzetten om tekstbegrip te vergroten en kennis op te doen én hoe kun je de tekst inzetten om leerlingen beter te leren schrijven?

Zodat door de integratie leerlingen beter leren lezen én schrijven.

► Stream 6

DOMEIN 2 (LAAG 1)

Gert Verbrugghen
Leraar, IVO-Deurne

Lotte Hendriks
Docent Nederlands, IVO-Deurne

De smartphonevrije school

Vier jaar geleden besloot onze school om de smartphones te verbieden. Wanneer de leerlingen op school komen gaat de telefoon in het kluisje en pas aan het einde van de dag komt deze er weer uit. Daarnaast hebben we vorig jaar ook een verbod op het gebruik van de smartwatch, uiteraard om dezelfde redenen.

In deze presentatie leggen we uit waarom we deze keuze hebben gemaakt, hoe we dit precies gedaan hebben en wat de voor- en nadelen zijn. Wat levert het op voor onze leerlingen en onze collega's?

Schoolbreed beleid

DOMEIN 3 (LAAG 4)

Elvira Folmer
Dr., HAN

Helma Oolbekkink-Marchand
Dr., HAN

Curriculumontwikkeling: het belang van curriculumbewustzijn en stuurkracht

Tijdens deze sessie zullen wij in gaan op curriculumontwikkeling op verschillende niveaus met speciale aandacht voor curriculumontwikkeling op school waarbij ook professionalisering van betrokkenen en ontwikkeling van de schoolorganisatie van belang zijn. We hebben daarbij specifieke aandacht voor visieontwikkeling als lijn tussen alle onderdelen van het curriculum. Ook zal de rol van onderzoek in curriculumontwikkeling worden belicht.

Er zal tevens aandacht zijn voor het belang van het ontwikkelen van curriculumbewustzijn en -bekwaamheid, en voor het belang van het (tonen van) stuurkracht en het (door)ontwikkelen van de professionele identiteit van leraren. We zullen ook ingaan op de samenhang tussen curriculumbewustzijn/-bekwaamheid en stuurkracht.

Linda van Druijten
Onderwijsadviseur (17 jaar schoolleider), Zelfstandige

Francis van Haandel
Onderwijsadvies & Docent, Zelfstandige

Vervangt Esther Hartman & Renate de Groot:
'Bewegen op school, cognitie en mentaal welbevinden'

234

Lidy Peters
Kerndocent meertaligheid, Academica University of Applied Sciences

Talen die de school in komen - Hoe maak je daar gebruik van?

Steeds meer scholen krijgen te maken met leerlingen die thuis geen Nederlands spreken.

In het onderwijs hebben we het dan over NT2-leerlingen en worden zij gelabeld als leerlingen met een achterstand. Onterecht want zij zijn een nieuwe taal aan het leren en hebben in hun thuistaal al kennis en woordenschat opgebouwd. In veel gevallen wordt het Nederlands ook niet hun tweede taal maar hun derde, vierde of zelfs vijfde.

De thuistaal is een onderdeel van de identiteit van leerlingen en *'To reject a child's language is to reject the child'* (Cummins, 2008). Thuis talen waarderen, zichtbaar maken in de school en inzetten in dienst van het leerproces van de leerling is wat deze leerlingen nodig hebben.

Aan de hand van de nieuwste wetenschappelijke inzichten vertelt Lidy Peters, auteur van *Talen die de school in komen* (2021) en docent meertaligheid bij Academica University of Applied Sciences, wat de voorwaarden zijn om taalvriendelijk les te kunnen geven en wat het oplevert voor zowel meertalige als voor eentalige leerlingen.

Verandering van attitude t.o.v. meertaligheid

235

Jacqueline Boerefijn
Docent, Positief Onderwijs

Welbevinden van leerlingen en leraren

In september 2022 kwam naar buiten dat er sprake is van een forse verslechtering van de mentale gezondheid van meisjes, en van afname van welbevinden bij meisjes en jongens.

Investeer eerst in sociaal-emotioneel welbevinden van leerlingen. Dat was in juni 2022 de boodschap van de onafhankelijke begeleidingscommissie van het Nationaal Programma Onderwijs.

Maar HOE kun je dit doen zonder vooraf diagnoses te stellen of je hele lesprogramma om te gooien?

Jacqueline Boerefijn heeft zich verdiept in de biologie en psychologie van welbevinden.

Ze heeft uit eigen en wereldwijd onderzoek informatie verzameld waar elke leraar in zijn of haar reguliere lessen iets mee kan om het welbevinden van leerlingen te bevorderen.

Geen enkele aanpak biedt gegarandeerd succes, maar een gereedschapskistje met verschillende instrumenten is voor elke leraar interessant. Het welbevinden van de leraar zelf is een belangrijke basis.

Welbevinden

NIEUW

Mandaat Schoolleider & IB'er / KC'er

Met de verscherping op de rol van de intern begeleider als kwaliteitscoördinator (nieuwe beroepsstandaard nov '22), moet duidelijker dan ooit helder zijn wie welk mandaat heeft: de schoolleider is als vanzelfsprekend eindverantwoordelijk, maar legt tevens mandaat bij de IB'er/KC'er neer tenminste.... Is dat wel zo? We zien dat mandaat duidelijke taal nodig heeft: wie doet wat, wanneer en waarom? Hoe organiseren we als duo en als MT mandaat in onze school en hoe spreken we elkaar aan op gegeven mandaat?

In organisatiecultuur, juist binnen de scholen, is verantwoordelijkheid afleggen, mandaat verdelen en aanspraken op afspraken onvoldoende gemeengoed in ons onderwijs. De juiste aandacht voor deze belangrijke 'hefbomen' in de organisatiecultuur gaat ondersteund zijn bij de verscherpte focus op Onderwijskwaliteit, opdat al onze leerlingen tot leren komen!

245

Monica Koster
Schrijfspecialist en eigenaar Tekster

Meike Korpershoek
Docent Nederlands, ROC van Amsterdam

Peerfeedback bij schrijven

Het nakijken en van feedback voorzien van teksten van leerlingen kost veel tijd. Een handige manier om die nakijklast te verlichten, is het inzetten van peerfeedback. Naast de tijdswinst die peerfeedback oplevert, is er ook leerwinst te behalen. Onderzoek heeft laten zien dat het geven van peerfeedback een positieve invloed heeft op de kwaliteit van de teksten van leerlingen. Om het peerfeedbackproces goed te laten verlopen zijn goede begeleiding, organisatie en inkadering belangrijke voorwaarden. Tijdens onze workshop bespreken we de voorwaarden voor effectieve (peer)feedback en behandelen we een aantal concrete werkvormen waar je direct mee aan de slag kunt.

NIEUW

Een vitale onderwijsstrategie

De werkdruk in het onderwijs is steeds hoger geworden. De cijfers van het CBS liegen er niet om. Bijna 35% van het verzuim in het onderwijs komt door te hoge werkdruk.

Een vitale organisatiestrategie kan je helpen om gelukkiger zijn in je werk en om jouw leerkrachten te behouden. Leerkrachten kunnen met stressmanagement hun stress leren te reduceren en daardoor de werkdruk aan te pakken. Besturen kunnen faciliteren en daardoor het verzuim aanpakken

Bij het merendeel van de werkgevers en schoolbesturen staat vitaliteit op de agenda: wereldwijd biedt 87% van de organisaties vitaliteitsinitiatieven, in Nederland zelfs 89%, zo blijkt uit onderzoek van Aon. Toch heeft wereldwijd slechts 55% van de organisaties een aparte vitaliteitsstrategie. In Nederland is dit maar 48% en in het onderwijs nog lager. Een structurele visie op vitaliteit ontbreekt dus nog vaak. Opmerkelijk, omdat het belang van het thema door vrijwel alle werkgevers wordt erkend.

werkdrukverlaging en vitale organisatiestrategie

344

Haye Jukema
Adviseur Onderwijs & Onderzoek,
Hanzehogeschool

Vera de Vries
Junior Onderzoeker SURF

Zet de stap naar gefundeerde onderwijsontwikkeling

Goed onderwijs (met ICT) ontwikkelen en het effect meten van het onderwijs is ingewikkeld en vraagt veel van docenten. Speel met ons het “Hoe kan het toch dat deze studenten een onvoldoende halen?”-spel en ervaar de complexiteit.

In deze sessie laten we je in de vorm van een game ervaren waarom evidence-informed te werk gaan zo belangrijk is. Het www.versnellingsplan.nl heeft twee professionaliseringspakketten ontwikkeld die docenten faciliteren in de ontwikkeling van vaardigheden voor evidence-informed ontwerpen én evalueren van digitaal (praktijk)vaardighedenonderwijs. Dit noemen we proeftuinen en deze zijn gratis voor alle (hoger) onderwijsinstellingen beschikbaar.

Maak na de game kennis met de proeftuinmaterialen en ga het gesprek aan met de andere deelnemers over hoe je deze materialen in jouw instelling zou kunnen inzetten.

345

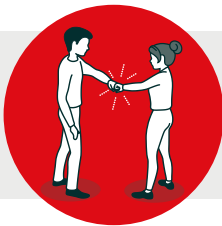
Charlotte Goulmy
Docent, Aventus

Ik weet het landelijk gemiddelde eindcijfer havo Frans 2023

Op de vavo-dag heb ik deze sessie gegeven. Ik voorspelde tot 1 decimaal nauwkeurig wat het gemiddelde eindcijfer zou zijn bij Frans op de havo en ik deed dat op basis van harde feiten. Het is een sombere wereld, maar het geeft docenten ook lucht. Alles staat vooraf vast.

PAUZE BREAK

14:30-14:50

RONDE 5 SESSION 5

ONDERWERP

DATUM 11-03-2023

Kernwoorden
Kernvragen

Notities

Samenvatting

► Stream 1

AULA

Kristel Vanhoyweghen
*Coördinator professionalisering
ExCEL, Expertisecentrum voor
Effectief Leren @ThomasMore*

*Vervangt Marald Mens: 'Bananenschillen op
School' - Kristel is verhuisd van Domein 3, L4*

NIEUW LOKAAL

Hoe kun je maatwerk bieden met maar één hoofd en twee handen?

Leerlingen verschillen van elkaar: ze hebben verschillende voorkennis (en -kunde), leren op een verschillende tempo, hebben verschillende ondersteuning nodig ... Hoe zorg je als leraar dat elke leerling bijleert met zelf maar één hoofd en twee handen?

Het boek Wijze Lessen beschrijft aanpakken van differentiatie waarbij de nadruk ligt op het verbeteren van de prestaties van alle leerlingen. Dit vraagt om een samenspel van doordachte pedagogische, vakdidactische en organisatorische keuzes van de leraar.

In deze sessie bespreek ik - op basis van de inzichten uit ons boek - enkele effectieve en haalbare (!) manieren om leerlingen met verschillende leernoden toch gelijke leeransen te bieden.

► Stream 2

DOMEIN 4 (LAAG 3)

Hilly Drok
Trainer & Adviseur, Toetsrevolutie

Blanca Wilde López
*Schoolleider vo & Trainer/adviseur,
KSG Apeldoorn & Toetsrevolutie*

Door zelfregulatie naar zelfstandigheid

Een belangrijk doel van het onderwijs is om studenten en leerlingen uiteindelijk tot zelfstandige beheersing te laten komen van hetgeen ze wordt aangeleerd. Uiteindelijk zullen ze namelijk zelf in staat moeten zijn om het eindexamen te maken, dat sollicitatiegesprek in het Engels te voeren of die klant professioneel te woord te staan. Maar om zelfstandigheid te bereiken, heb je zelfregulatievaardigheden nodig. Deze vaardigheden moeten leerlingen en studenten wel aangeleerd worden, zeker op domeinen waar zij moeite mee hebben. Maar hoe organiseer je dat in je dagelijkse praktijk? Wij willen je in deze sessie handvatten bieden hoe je leerlingen en studenten meer zelfregulatievaardigheden aan kunt leren op weg naar zelfstandigheid.

► Stream 3

DOMEIN 6 (LAAG 4)

Sebastián Aravena
*Directeur Inhoud en Ontwikkeling
en Onderzoeker, RID Taal Rekenen*

Letters leren: Nieuwe inzichten

Het leren van letter-klankkoppelingen is een essentiële stap in de lees- en spellingontwikkeling. Toch is het letteronderwijs een van de minst gestructureerde onderdelen van het basisschoolcurriculum. Als leerkracht moet je zelf allerlei belangrijke beslissingen nemen. Wanneer begin je met letteronderwijs? In welk tempo biedt je de letters aan en in welke volgorde? Begin je met hoofdletters of kleine letters, schrijfletters of blokletters? Laat je kleuters ook al letters schrijven? Helpt het om klankgebaren te gebruiken of om letters te kleien? Wat doe je als leerlingen letters spiegelen? In deze presentatie vertaalt leesonderzoeker Sebastián Aravena actuele wetenschappelijke inzichten naar de dagelijkse praktijk in de klas.

► Stream 4

DOMEIN 5 (LAAG 3)

Anneke Kuilman
*Leerkracht/Master pedagoog
i.o./ondernemer/podcastmaker,
Tweede Openluchtschool /
InnerSideSupport*

Handelingsbekwaam in de omgang met externaliserend gedrag

Gedragsproblemen in de klas: hoe ga je er mee om?

Problemen in de klas zorgen voor onrust en een negatief klassenklimaat. Het belemmert de leerkracht om les te geven, de leerlingen om goede resultaten te halen.

Tijdens mijn actoronderzoek naar gedragsproblemen kom ik onmacht, handelingsverlegenheid en een slachtofferrol tegen. Hoe komt dit? Is dit te veranderen?

Met de invoering van het Passend Onderwijs lijkt er veel problematiek bijgekomen. Maar is dat wel zo? Of is het de maatschappij die is veranderd en is de lerarenopleiding niet meer toereikend? Als je bent afgestudeerd heb je niet automatisch de nodige pedagogische kennis en informatie meegekregen om te kunnen dealen de huidige leer-, en gedragsproblemen.

Het onderwijs houdt nu meer in dan alleen kennisoverdracht: coachen, persoonsvorming, diagnoses, begeleiden en individuele behandelplannen. Wat is essentieel voor de leerkrachten(opleiding) om hier mee om te gaan? Van bewust onbekwaam naar bewust bekwaam. Een begin.

► Stream 5

AUDITORIUM (220)

Piet van der Ploeg
*Onderzoeker, docent, Academica
UoAS, Rijksuniversiteit Groningen*

Het misverstand burgerschap

Stel, er was helemaal geen wet- en regelgeving aangaande "de burgerschapsopdracht aan scholen in het funderend onderwijs" en ik mocht als leraar helemaal zelf bedenken hoe ik op school kan bijdragen aan het burgerschap van de leerlingen. Wat zou ik dan doen? En hoe verhoudt zich wat ikzelf bedenk, tot wat de overheid verlangt?

In een eenvoudig politiek- en onderwijsfilosofisch gedachte-experiment verken ik de relatie tussen onderwijs en zelf&mede-zeggenschap. Die relatie is sinds 2500 jaar tamelijk hecht. Ik leg uit wat dit betekent voor onderwijs met het oog op burgerschap.

Vervolgens vergelijk ik dit (de conclusie uit die verkenning) met het burgerschapsonderwijsbeleid van de kabinetten Balkenende en Rutte, wat daarin aan po- en vo-scholen wordt opgelegd. Ik laat zien dat de overheid hiermee het onderwijs overvraagt en ondermijnt.

► Stream 6

DOMEIN 2 (LAAG 1)

Monique Volman
*Hoogleraar, Universiteit van
Amsterdam*

Bart Joosse
*Adjunct-directeur, Admiraal de
Ruyterschool, schoolbestuur ASKO*

Sanne de Graaf
*Leerkracht po, Admiraal de
Ruyterschool in Amsterdam*

Gelijke Onderwijskansen: drie aanpakken uit de Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam (WOA)

In de Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam PO doen onderwijsprofessionals en onderwijsonderzoekers gezamenlijk praktijkgericht onderzoek met als doel bij te dragen aan onderwijskwaliteit in een grootstedelijke context. We ontwikkelen en evalueren concrete aanpakken in de klas die zijn gebaseerd op theoretische inzichten én afgestemd op de context van de deelnemende scholen. Tijdens deze researchEd presenteren we de resultaten van ons onderzoek naar drie pedagogisch-didactische aanpakken om ongelijke onderwijskansen te verkleinen: werken vanuit hoge leerkrachtverwachtingen, gebruikmaken van buitenschoolse kennisbronnen, en aansluiten bij de thuistalen van leerlingen. We onderzochten de bijdrage van deze aanpakken aan de betrokkenheid, motivatie, self-efficacy, en het schoolwelbevinden van leerlingen, en voor de meertaligheidsaanpak ook cognitieve uitkomsten (LVS-toetsresultaten). Naast de onderzoeksresultaten, geven we inzicht in de WOA-werkwijze.

NIEUW

DOMEIN 3 (LAAG 4)

Jan Tishauser
Oprichter & programmadirecteur,
researchED Nederland

Vervangt Kristel Vanhoyweghen -
Kristel is verhuisd naar de Aula / Stream 1

Leren is niet leuk, het resultaat wel!

In deze sessie komt het samenspel tussen het werkgeheugen en het langetermijngeheugen aan bod. U ervaart zelf hoe het voelt als het werkgeheugen overbelast raakt en hoe het langetermijngeheugen te hulp schiet. Jan Tishauser maakt aan de hand van onderzoek duidelijk welke relatie er is tussen geautomatiseerde kennis en begrip. Tenslotte bespreekt hij de consequenties voor de les.

234

André Koffeman
Hoofddocent/ senior lecturer, HvA/
UvA

Docenten-in-dialoog (NRO)

'Waar leraren leren, leren leerlingen beter.' Het klinkt wellicht als een open deur, maar toch lijkt het leren van leraren zelf niet heel goed van de grond te komen, als we de Onderwijsinspectie mogen geloven. Dat is jammer, want lerende leraren zorgen niet alleen voor beter lerende leerlingen; ze zorgen ook beter voor zichzelf. Uit onderzoek weten we dat leraren die zich blijven ontwikkelen met meer plezier voor de klas staan en ook langer voor het beroep behouden blijven. Er zijn gelukkig best veel mogelijkheden om die ontwikkeling te organiseren, vooral door met elkaar in dialoog te gaan. In deze presentatie bespreken we eerst hoe het komt dat dat sociale professionele leren vaak niet zo goed van de grond komt, en vervolgens verkennen we hoe je verder kunt komen juist door met elkaar de dialoog te zoeken als leraren. Tenslotte presenteren we een aantal concrete manieren om dat te organiseren.

235

Nicolette Simons
Adviseur Onderwijs, GGO Advies

Marcel Peters
Adviseur Onderwijs, GGO Advies

Werk doelgericht met flexibele niveaugroepen

Steeds meer basisscholen gaan werken vanuit leerlijnen en/of doelen om zoveel mogelijk aan te kunnen sluiten bij de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Dit vraagt gedegen kennis van vakspecifieke leerlijnen en een sterke organisatiestructuur. De basis moet op orde zijn om welke ontwikkeling dan ook door te kunnen maken. De sprekers bieden praktische handvatten om scholen beredeneerd doelgericht te laten werken, passend bij de didactische middenmoot per groep, de schoolpopulatie, en bijhorende schoolambitie. Hoe stel je doelen die écht aansluiten bij de onderwijsbehoeften van de groep en hoe richt je daarbij flexibele niveaugroepen in? Hierbij wordt een kritische blik geworpen op methodeonafhankelijke toetsing versus wat de didactische middenmoot nodig heeft. Dit alles vanuit twee belangrijke onderwijsprincipes als onderlegger: voorkennis en (hoge) verwachtingen.

244

Demi van Doorn
Leerkracht Hb-onderwijs, Stichting
H30

(Hoog)begaafdheid: wat we weten, wat we denken te weten en wat we nog kunnen leren

Sinds 2014 werken leerkrachten aan het ontwerpen en aanbieden van passend onderwijs. In mijn sessie zou ik graag uiteen willen zetten hoe we passend onderwijs kunnen bieden aan (hoog)begaafde kinderen in het reguliere primair onderwijs, zodat zij niet de assistent van de leerkracht worden maar actief participant blijven of (opnieuw) worden. Graag neem ik de deelnemers mee in mijn persoonlijke professionele reis hierin (van starter naar leerkracht op een Leonardoschool). Wat dacht ik te weten over (hoog)begaafde kinderen, wat heb ik geleerd uit het gedane onderzoek (boeken, onderzoeken en mijn opleiding Pedagogische Wetenschappen) en mijn ervaring? Hoe kunnen we de aanwezige kennis gebruiken om passend onderwijs te kunnen bieden aan (hoog)begaafde kinderen in het regulier onderwijs? In de sessie wil ik het delen van informatie en kennis combineren met het aan het denken zetten van de deelnemers door een activerende werkvorm om interactie en het delen van kennis te stimuleren.

245

Marco Snoek
Lector, Hogeschool van Amsterdam

Ina Cijvat
Onderzoeker | Programma-
coördinator, Hogeschool van
Amsterdam

Causale diagrammen: inzicht in patronen die samen leren kunnen stimuleren of belemmeren

Veel leraren ervaren in hun werk spanning (en soms frustratie) als het gaat om werkdruk, professionalisering, of professionele ruimte. Ondanks mooie ambities en theorieën over lerende culturen en gedeeld leiderschap in scholen lukt het vaak niet om daar concreet handen en voeten aan te geven. Het realiseren van een duurzame professionele leercultuur wordt in de praktijk belemmerd door allerlei factoren die bijvoorbeeld te maken hebben met verwachtingen, en de structuur en cultuur van het beroep en de organisatie. Dit maakt samen leren een complex vraagstuk.

Met causale diagrammen hebben we geprobeerd de dynamiek erachter in beeld te brengen, waardoor zichtbaar wordt waar invloed uitoefenen positief kan werken (Vermaak, z.d.). Deze diagrammen zijn samen met een aantal collega's ontwikkeld en tijdens werkveldsessies met anderen gedeeld. Tijdens deze workshop willen we met de deelnemers nagaan in hoeverre de patronen herkenbaar zijn, en wat ze hen in de praktijk kunnen opleveren.

335

Milou de Smet
Senior onderzoeker,
Expertisecentrum voor Effectief
Leren - Thomas More Hogeschool

Mitte Schroeven
Teacher trainer, Expertisecentrum
voor Effectief Leren - Thomas More
Hogeschool

Claudio Vanhees
Senior onderzoeker,
Expertisecentrum voor Effectief
Leren - Thomas More Hogeschool

Zes ontwerpprincipes voor effectief blended onderwijs: evidence-informed aanbevelingen voor voortgezet en hoger onderwijs

Tijdens de coronapandemie werd ons onderwijs noodgedwongen en ad-hoc volledig online georganiseerd. Maar ook nu we lessen weer meer face-to-face kunnen organiseren, kan online onderwijs voor een meerwaarde zorgen. Als docent kun je de beste aspecten van online en face-to-face op een bewuste en doordachte manier integreren in blended onderwijs. Hiervoor is het echter belangrijk om eerst in kaart te brengen hoe blended onderwijs effectief kan worden vormgegeven. In deze workshop gaan we in op de organisatorische randvoorwaarden en didactische ontwerpprincipes voor het vormgeven van effectief blended onderwijs. Je krijgt daarbij concrete aanbevelingen gebaseerd op robuust onderzoek, aangevuld met praktijkvoorbeelden.

344

Emmi Stuij
Junior Onderzoeker,
Expertisecentrum Nederlands

De meerwaarde van thuistalen in het (tweetalig) primair onderwijs

De toenemende diversiteit in Nederland brengt uitdagingen met zich mee voor het basisonderwijs. Leerlingen stromen zonder beheersing van het Nederlands in en brengen veel verschillende talen en culturen met zich mee. Voor het sociaal-emotioneel welzijn en de identiteitsontwikkeling van een kind is het belangrijk dat er op school aandacht is voor de thuistalen. Het actief inzetten van thuistalen kan leiden tot een betere verwerving van zowel de moedertaal als de instructietaal. Met mijn onderzoek heb ik in kaart gebracht wat de visie ten opzichte van meertaligheid is op de zeventien scholen binnen de pilot tweetalig primair onderwijs (tpo) en hoe dit in de praktijk wordt gebracht. Mijn resultaten sluiten aan bij wat we al weten uit onderzoek uit Nederland en België: er is een verandering in de attitude ten opzichte van meertaligheid nodig. Uit mijn onderzoek zijn een tiental praktische aanbevelingen voortgekomen om op elke school een taalvriendelijke omgeving te creëren.

Meertaligheid en diversiteit

345

Jelte de Jongh
Hoofd onderzoek, Leeruniek

Kim Peters
Onderwijsadviseur, Stromend
adviesonderwijs

Sterker uit corona. Lessen uit analyse van 450 scholen over herstel en over veerkracht schoolteams

Tweeënhalf jaar na het begin van corona blijken de leerresultaten gemiddeld 'goed' hersteld te zijn. Maar onderliggend zijn schoolverschillen groot en groeiende! We volgden ruim 450 scholen op verzoek van besturen. Hun oogmerk? Ten eerste: scholen objectieve inzichten geven om extra gericht te kunnen werken aan herstel en zo kansrijke uitstroom van alle leerlingen te borgen. Ten tweede: schoolleiders inzicht te geven in de veerkracht van hun teams om zo duurzaam in te kunnen zetten op versterking van onderwijskwaliteit. Tijdens de presentatie delen we niet alleen bevindingen, maar bieden we ook handvatten voor nu:

- Welk soort analyse is nu juist waardevol om kansrijke uitstroom en solide basis te borgen?
- Hoe voorkom je een eenzijdige kijk naar meetbare resultaten en deze op de juiste manier duidt?
- Hoe ontzorg je als bestuur de schoolleiders bij niet-alledaagse analyses en verlicht je zo administratieve druk?

Al wenst iedereen corona weg, de naschokken vergen nog alle aandacht!

RONDE 6 SESSION 6

ONDERWERP

DATUM 11-03-2023

Kernwoorden
Kernvragen

Notities

Samenvatting

► Stream 1

AULA

Annemieke Keersmaekers

Leraar en curriculumontwikkelaar i.o., Radboud Universiteit Nijmegen (Master Curriculumontwikkeling voor Primair Onderwijs)

Erik Meester

Onderwijsontwikkelaar, Radboud Universiteit

Zo krijg je op school (n)iets voor elkaar *

Je moet op een school goed nadenken over wat je allemaal wil verbeteren, maar ook over hoe je dat voor elkaar gaat krijgen. Met andere woorden: goed onderwijs ontwerpen is een kunst, maar implementeren ook. Gelukkig is er al veel onderzoek gedaan naar de to-do's & don'ts bij implementatieprocessen en onder welke condities deze het meeste kans van slagen hebben. In deze sessie delen Annemieke en Erik de belangrijkste inzichten uit deze onderzoeken én vertellen zij wat zij zelf (door schade en schande) hebben geleerd van hun eigen ervaringen als organisatieadviseurs. De sessie is gericht op iedereen die zich direct of indirect, formeel of informeel, praktisch of theoretisch, bezighoudt met leiderschap in scholen.

Veranderkunde

► Stream 2

DOMEIN 4 (LAAG 3)

René Kneyber

Trainer & adviseur, Toetsrevolutie

Valentina Devid

Trainer & adviseur, Toetsrevolutie

Iedereen laten nadenken door formatief handelen

Het is een veelgehoorde klacht bij docenten: Leerlingen of studenten hangen achterover, doen niet mee tijdens de instructie of de les, de docent doet veel te veel werk. Het zweet staat op de verkeerde rug! Dat moet natuurlijk anders, maar alleen de leerling of de student in de denk- of actiestand krijgen is niet genoeg. In deze workshop gaan we daarom ook in op de vraag: waar wil je dat je leerlingen of studenten over nadenken? En hoe krijg je dat voor elkaar?

► Stream 3

DOMEIN 6 (LAAG 4)

Marita Eskes

Senior onderwijsadviseur en auteur, Expertis Onderwijsadviseurs

Ineke ten Hoeve

Leerkracht po, KBS de Zeven Gaven in Utrecht

Marianne van den Dikkenberg

Leerkracht po, taal- leescoördinator, KBS de Zeven Gaven in Utrecht

Met het juiste gereedschap sleutelen aan goed leesonderwijs! **

Hoge verwachtingen dragen bij aan het realiseren van goed leesonderwijs. Toch hebben scholen met vergelijkbare populaties wisselende leesresultaten: opbrengsten verschillen sterk. Dat hoge verwachtingen hebben ertoe doet, weten we. Maar wat doen die goede scholen dan, waar opbrengsten (meer dan) op orde zijn?

In deze workshop word je allereerst door Marita Eskes meegenomen in het belang van een eerlijke kans en in goed leesonderwijs. Er is aandacht nodig voor technisch lezen, maar minstens zo belangrijk is de aandacht voor begrijpend lezen. Leerlingen hier veel bij laten spreken en schrijven is van belang, evenals het werken aan woordenschat en kennisopbouw.

Vervolgens nemen twee leraren van basisschool De Zeven Gaven in Utrecht je op inspirerende wijze mee in hoe zij in de praktijk vormgeven aan goed begrijpend leesonderwijs, gecombineerd met kennisopbouw. Dit verhaal verdient het verteld te worden. Wat leerlingen daar kunnen, kunnen jouw leerlingen ook. Kom je luisteren?

► Stream 4

DOMEIN 5 (LAAG 3)

Teun Kuipers

Leerkracht vo | Teacherleader |, Commandrij College Gemert (Onderwijsgroep Oost-Brabant)

Leerhinderenissen - Onbewuste obstakels in onderwijsontwikkeling

Een sessie over de obstakels die het leren van schoolleiders, leraren en teams in de weg staan.

Werk je met mensen dan is het belangrijk om te weten hoe de mens werkt. Dat geldt ook voor het onderwijs.

Deze sessie is bedoeld voor iedereen die (alleen of samen met collega's) werkt aan het verbeteren van het onderwijs. Aan de basis van deze presentatie ligt het werk van Dr. Steven Katz (cognitief psycholoog en verbonden aan het Ontario Institute for Studies in Education (OISE)) en meer specifiek het boek *Intentional Interruption – Breaking Down Learning Barriers to Transform Professional Practice*.

Ons brein werpt, zonder dat wij hier ons bewust van zijn, hindernissen op die ons denken en leren in de weg staan. Dit noemt Katz leerhindernissen. Door je bewust te zijn van deze obstakels en ze te herkennen, kan je ze omzeilen en verbeter je het leren over- en ontwikkelen van - je eigen lespraktijk of die van je team.

► Stream 5

AUDITORIUM (220)

Stefanie van Nes

Projectleider, VO-raad

Sidhartha Chafekar

Docent biologie en NLT, Christelijk Lyceum Zeist

Zelf onderzoek doen in de school

Hoe weet je zeker of ontwikkelingen in de klas het gewenste effect hebben? En hoe weet je wat leerlingen vinden van jouw (nieuwe) aanpak? Met behulp van onderzoeksinstrumenten kun je veranderingen zelf monitoren en evalueren. Dit helpt bij het maken van goed onderbouwde en doordachte keuzes in je onderwijs en het ontwikkelproces op school. In deze workshop geven we inspirerende voorbeelden van leraren en gaan we praktisch aan de slag met onderzoeksinstrumenten.

► Stream 6

DOMEIN 2 (LAAG 1)

Jeanne van Loon

Kwartiermaker voor het programmabureau Ontwikkelkracht, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Arjan van der Meij

Kwartiermaker O&O scholen, Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen

Ontwikkelkracht

Het onderwijs in Nederland kan beter. En dat gaan we samen doen! Ontwikkelkracht is een zeer ambitieus programma gefinancierd door het Groeifonds. Hierbij gaan de inzichten uit de wetenschap samen met het vakmanschap van de leraar. We helpen scholen om te leren met en van elkaar.

DOMEIN 3 (LAAG 4)

Gerdineke van Silfhout
Dr., SLO

Bernard Teunis
Drs., SLO

Een curriculum met kwaliteit: hoe doelen, leeractiviteiten en toetsing samenhangen

Samen met leraren en vakexperts is SLO vanaf 2022 in opdracht van het ministerie OCW gestart met de actualisatie van kerndoelen en examenprogramma's. In deze sessie verkennen we met elkaar wat de actualisatie van kerndoelen en examenprogramma's inhoudt. We zoomen daarbij in op enkele aanpassingen van het landelijk curriculum. Denk bijvoorbeeld aan hoe concretere kerndoelen en eindtermen eruit zien, het onderscheid in aanbodsdoelen, beheersingsdoelen en ervaringsdoelen en hoe burgerschap en digitale geletterdheid worden uitgewerkt in het landelijk curriculum. Aan de hand van voorbeelden en casussen bespreken we welke consequenties een geactualiseerd curriculum kan hebben voor jou als leraar of schoolleider, waarbij het uitgangspunt een goede afstemming is tussen doelen, leeractiviteiten en toetsing in zowel het landelijk als het schoolcurriculum.

234

Kim Bellens
Senior onderzoeker, Thomas More-hogeschool

Pieter Verachtert
Hoofd Onderzoek Expertisecentrum voor Effectief Leren, Thomas more-hogeschool

Henk Byls
Onderzoeker, Thomas More-hogeschool

Kwaliteitsvolle leermiddelen gebruiken, kiezen en ontwerpen

De lesinhouden die leerlingen krijgen aangeboden, de volgorde van de leerstof, de gebruikte didactiek ... worden vaak mede bepaald door de leermiddelen die leerkrachten gebruiken om hun onderwijs vorm te geven. Daarom is het belangrijk dat een leerkracht beroep kan doen op (zelf- of door externen ontworpen) kwaliteitsvolle leermiddelen. In Vlaanderen en Nederland is er weinig zicht op de kwaliteit van leermiddelen. Het leermiddelendebat woedt de laatste jaren steeds heviger. Daarbij rijzen vele vragen: aan welke kenmerken voldoet een kwaliteitsvol leermiddel? Kunnen we spreken over de kwaliteit van een leermiddel los van de noden en wensen van de leerkracht? En hoe groot zijn de verschillen tussen leerkrachten in het gebruik van hetzelfde, al dan niet kwaliteitsvolle, leermiddel?

In deze sessie bieden we, gestoeld op wetenschappelijke inzichten, handvatten aan leerkrachten en andere onderwijsbetrokkenen om op een bewuste manier leermiddelen te kiezen, ontwikkelen en gebruiken.

235

Nienke Lurvink
Docent natuurkunde, Openbaar onderwijs Groningen

Escaperooms in de klas

In veertig minuten ervaar je zelf wat een eenvoudige escaperoom is. Met een escaperoom wordt in dit geval het kraken van een code bedoeld. Je krijgt praktische tips en voorbeelden om zelf een escaperoom te maken en te gebruiken in de klas. Voorbeelden zijn gericht op exacte vakken in het voortgezet onderwijs, maar tips zijn voor alle niveaus en vakken bruikbaar.

244

Maarten Goossens
Navorser, Universiteit Antwerpen/Comproved

Op naar leerrijke peerfeedback en actieve feedbackverwerker

Een van de meest leerrijke en krachtige vormen van peerfeedback is werken met voorbeelden (Bouwer et.al, 2018; Smyth & Carless, 2021; Sadler, 2010). Maar hoe breng je dat nu in de praktijk en hoe kunnen studenten met die feedback aan de slag? In deze sessie reiken we evidence based manieren aan om zowel van het geven als van het ontvangen van peerfeedback krachtige leermomenten te maken. We geven ook suggesties over hoe je studenten kunt aanzetten tot actieve feedback verwerking.

245

Dirkjan van den Berg
Docent geschiedenis, Meerscholen Amersfoort (voorheen Meerwegen scholengroep) - locatie Corderius college

Een portfolio-app gebruiken in het (geschiedenis)onderwijs

Leren historisch te denken en redeneren is een belangrijk doel in het geschiedenisonderwijs. Het is voor leerlingen (en docenten) moeilijk zicht op deze abstracte denkvaardigheden te krijgen en zichtbaar te maken hoe leerlingen daarin leren. Een portfolio-app waarin leerlingen (1) informatie en instructie terug kunnen vinden, (2) kunnen reflecteren en (3) feedback kunnen krijgen zou een interessante tool kunnen zijn om de zelfregulatie en epistemologische opvattingen van leerlingen te kunnen ontwikkelen.

We hebben een quasi-experimenteel onderzoek in twee condities (totaal 260 leerlingen) gedaan in het schooljaar 2021-2022 naar het effect van het gebruik van zo'n portfolio-app in de brugklas. Voorlopige conclusies laten zien dat leerlingen die de portfolio-app gebruiken en daarbij horende activiteiten doen meer zelfvertrouwen hebben in hoe ze geschiedenisopdrachten moeten aanpakken en dat de manier waarop ze over historisch denken en redeneren praten ten positieve is veranderd.

335

Jantine Jochemsen
Docent Engels/zorgondersteuner, Corlaer College (Meerscholen)

Siemon Beute
Docent Lichamelijke Opvoeding, Corlaer College (Meerscholen)

Groepsdynamisch werken in het onderwijs

Onrustige klassen, verminderde concentratie en motivatie en moeite met schoolregels. Voorbeelden van ongewenste situaties na de herstart van post-corona onderwijs. Echter lijkt corona meer een katalysator te zijn van ontwikkelingen die langer spelen en exemplarisch zijn voor een veranderende maatschappij. Een maatschappij die individualistischer is, waarin leerlingen en ouders zich gedragen volgens het motto 'de klant is koning'. In deze bijdrage worden vanuit een theoretische kader voor groepsdynamisch werken handvatten geboden hoe om te gaan met het beschreven vraagstuk.

- Relatieparadox: de onderlinge verhouding tussen de gezagsrelatie (volgen), functionele relatie (werken) en persoonlijke relatie (contact maken).
- Didactisch klaverblad: aanknopingspunten vanuit klassenmanagement principes zoals de fysieke omstandigheden, relatie, inhoud en structuren.

In deze learning journey wordt het beeld geschetst hoe binnen het Corlaer College (vmbo) dit vraagstuk is opgepakt. Een afwisseling van theoretische inzichten en praktijkervaringen waarin docenten, ondersteunend personeel en schoolleiding, in gezamenlijkheid, werken aan een positief leer- en leefklimaat.

344

Anke de Boer
Universitair hoofddocent / Directeur
Onderwijs, Rijksuniversiteit
Groningen / RENN4

Attitudes: het fundament voor inclusief onderwijs

Het realiseren van inclusief onderwijs staat hoog op de agenda in het onderwijs. Toch zien we dat dit niet vanzelf gaat en er nog de nodige weerstand is. Veelvuldig onderzoek laat zien dat attitudes van leraren cruciaal zijn om inclusief onderwijs te realiseren. Het recent uitgegeven boek 'Samen inclusief onderwijs realiseren' (de Boer, Struyf, Doolaard, Nijs, 2022) begint dan ook niet voor niet met een hoofdstuk over dit onderwerp. Attitudes zijn verschillend per ondersteuningsbehoefte, waarbij leraren het meest negatief zijn over leerlingen met gedragsproblemen.

Deze sessie neemt je mee in de achtergrond over attitudes en factoren die attitudes kunnen beïnvloeden. Ook gaan we met elkaar in gesprek over jouw eigen attitude. Het wordt een interactieve sessie waarbij een actieve deelname verwacht wordt.

345

Joyce Vermeulen
Student Teachers College,
Windsheim

Lucelle Comvalius
Lerarenopleider, Hogeschool
Utrecht

Als de dood voor de dood

Bij de warme overdracht valt je oog op het dossier van die ene leerling. Niet vanwege de scheiding, dyslexie of autisme. Deze leerling staat op het punt een van zijn belangrijkste personen in zijn leven te verliezen: zijn moeder is ongeneeslijk ziek .. en wat dan? Wat kan ik als docent doen? Wat wordt er van mij verwacht? Hoe kan ik deze leerling genoeg tijd en aandacht geven, terwijl er ook nog genoeg andere leerlingen in de klas zitten met ieder zo hun eigen extra ondersteuningsbehoeften? Afscheid nemen als gevolg van de dood hoort bij het leven en overkomt helaas ook veel jonge leerlingen en toch is daar nog te weinig aandacht voor en heeft nog niet elke school een specialist op dit gebied waardoor de leerkracht er vaak alleen voor staat.

In deze workshop nemen we jullie mee in het toegepaste onderzoek van Joyce Vermeulen naar rouwbegeleiding en delen wij welke helende rol jij kunt hebben als leerkracht.

RONDE 7 SESSION 7

ONDERWERP

DATUM 11-03-2023

Kernwoorden
Kernvragen

Notities

Samenvatting

AULA

Pedro De Bruyckere
Pedagoog en onderzoeker,
Universiteit Utrecht / Leerpunt

Leerkrachten als evidentie-makers? **KEYNOTE**

We hebben het steeds vaker over evidence-informed onderwijs, waarbij wetenschappelijke evidentie de leerkracht ondersteunt bij het maken van zijn didactische en pedagogische keuzes. Maar zijn de belangen van de leerkracht en de wetenschapper wel dezelfde? Moeten we misschien naar een nieuwe invulling van evidence-informed? En welke evidentie hebben leraren zelf?

KEYNOTE

ONDERWERP

DATUM 11-03-2023

Kernwoorden
Kernvragen

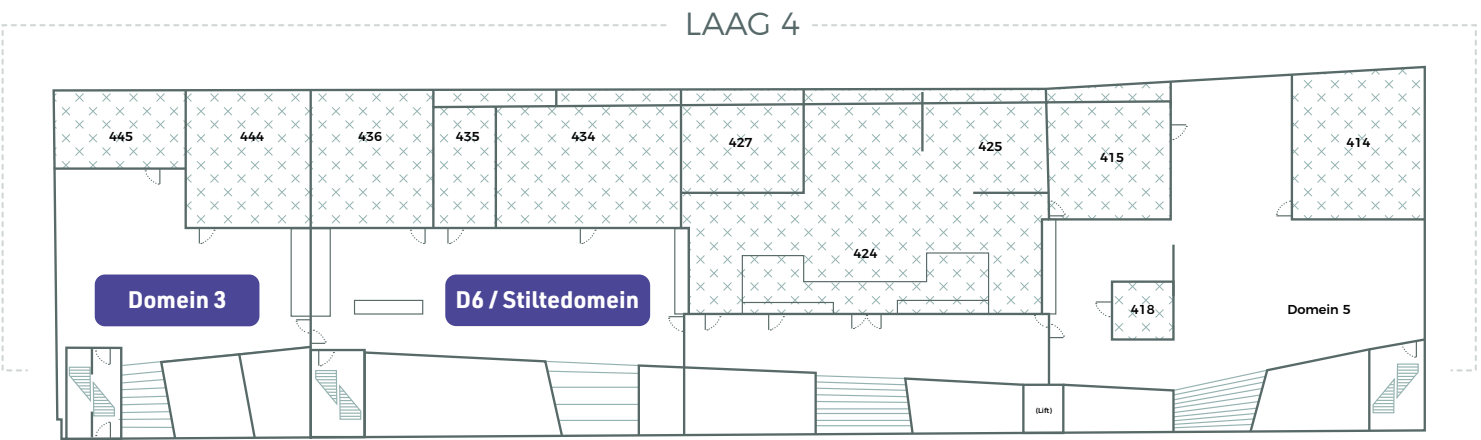
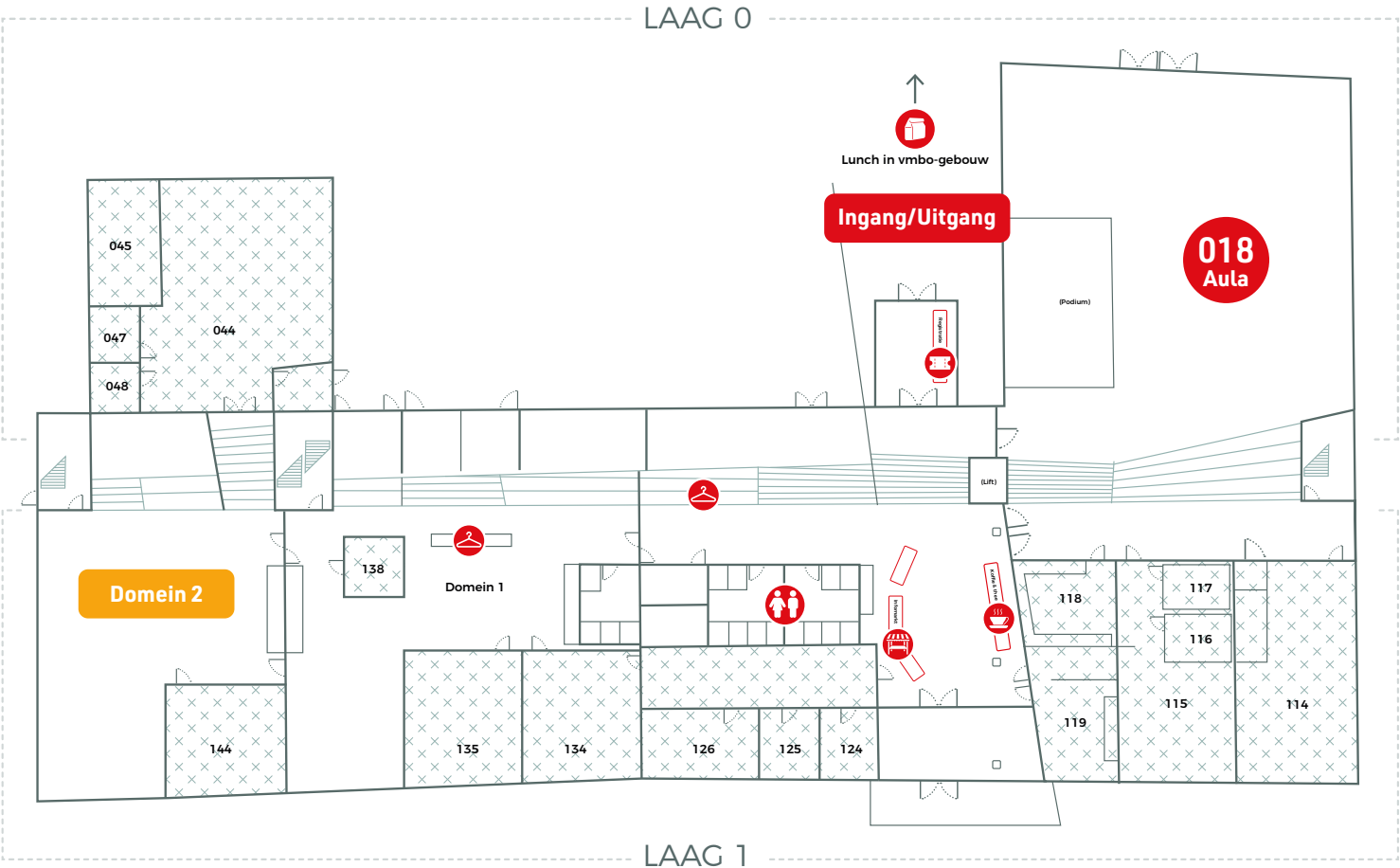
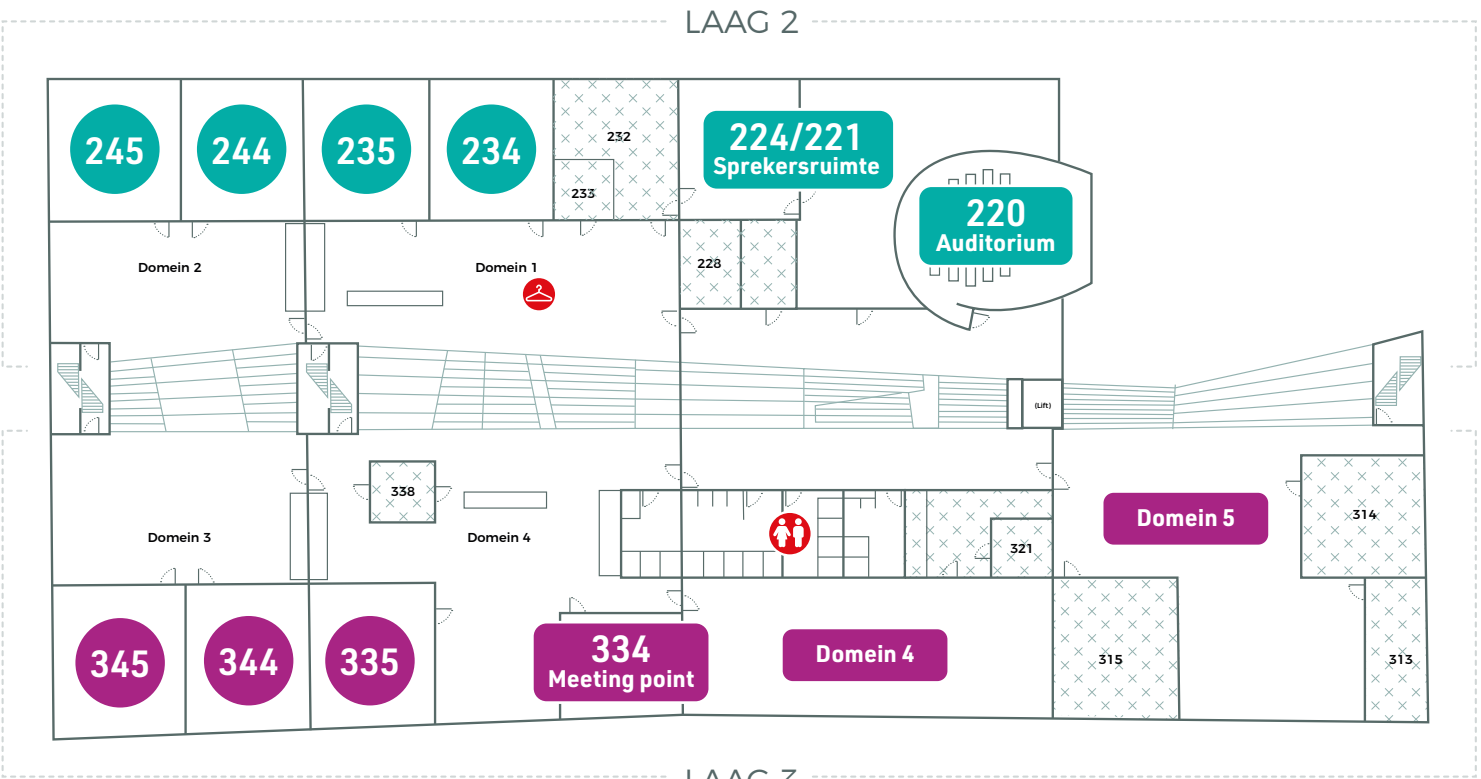
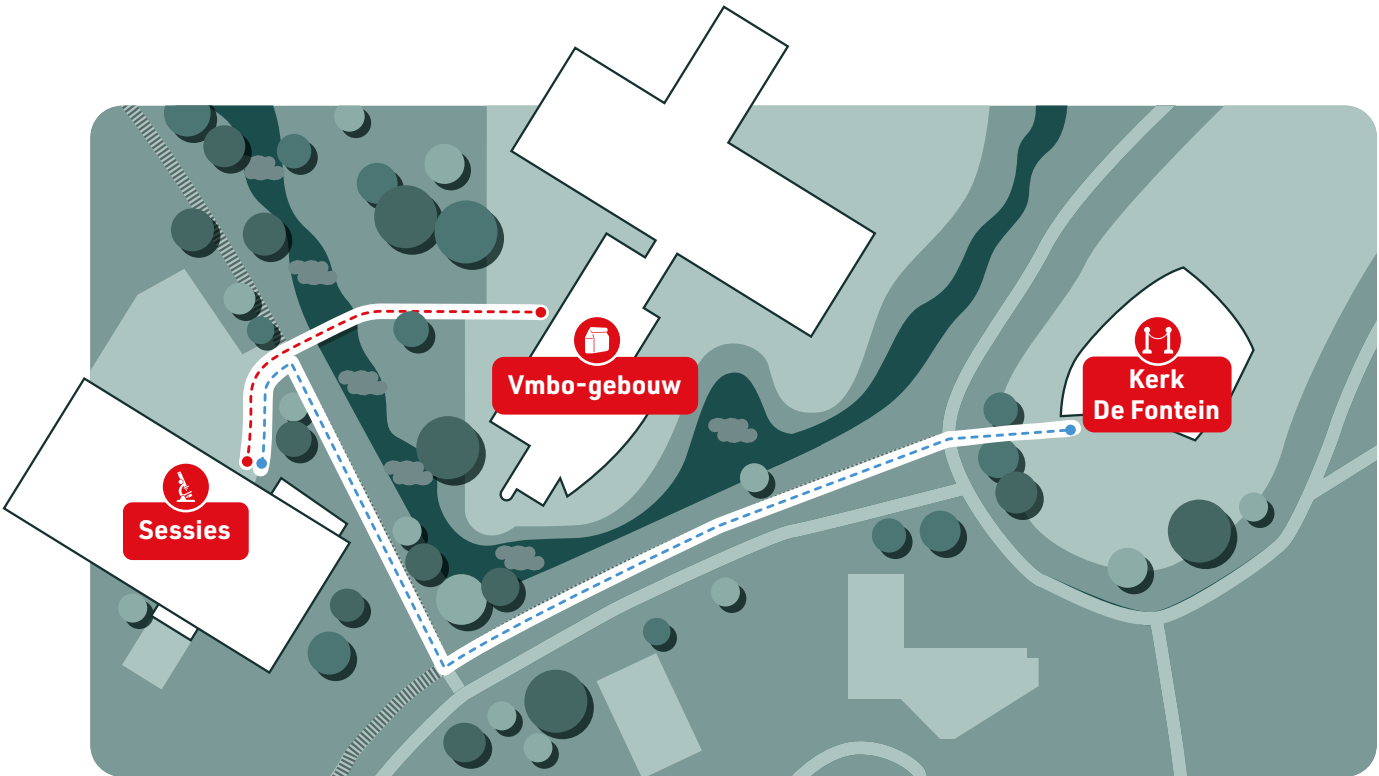
Notities

Samenvatting

NOTITIES

Grid of dots for notes on page 50.

Grid of dots for notes on page 51.

- Registratie
- Koffie/thee
- Toiletten
- Opening
- Garderobe
- Lunch
- Infomarkt
- Sessies

- Looproute vmbo-gebouw
- Looproute kerk

Scan voor route

	Aula	D4 (L3)	D6 (L4)	D5 (L3)	Auditorium	D2 (L1)	D3 (L4)
	► Stream 1	► Stream 2	► Stream 3	► Stream 4	► Stream 5	► Stream 6	Fysiek
09:15	Opening in kerk Jan van de Ven						
Ronde 1 09:45 - 10:25	Femke Kirschner + Paul Kirschner Wanneer is samen-werkend leren leren?	René van Engelen De Groepscode	Silke Bodd + Alois Ruitenbeek De wereld-verbeteraars: thematisch onderwijs als middel om kansengelijkheid te bevorderen	Maike Douglas De relaxte leraar	Helma Koomen + Martine Baars + Jeroen Janssen Gedrag in de klas (po)	Becky Francis* 10 years as an Evidence Centre: Lessons from EEF	Hans-Willem Alblas Tekstbegrip, metacognitie & zelf-regulerend leren
Ronde 2 10:35 - 11:15	David Didau Making kids cleverer	Iliass El Hadioui Zoeken naar gelijke kansen binnen een schoolcultuur met groeiende verschillen	Jos Cöp Effectiever leren en onderwijzen door het simpel te houden	Shirley Snip + Maureen Grevink Zo leer je kinderen lezen en spellen	Naomi Smits* De Lezende Leerkraft	Erik Ex Praat mee over de petitie telefoonvrije scholen	Marcel Schmeier Voorbeeldles volgens het EDI-lesmodel
Ronde 3 11:25 - 12:05	Inge de Wolf + Eva Naaijkens Wat werkt niet in het onderwijs?	Tom Bennett Pedro De Bruyckere The Psychology of Great Teaching	Bert Wienen* Weten we van gekkigheid nog wat normaal is?	Laura Stroo + Hanneke Visser Leren en welbevinden van leerlingen én schoolteams: lessons learned	Luc Koning Redzaamheidslezen; onderzoek naar het stoppen van het racelezen	Matthijn Tromp Hoe krijgen docenten de leerlingen weer "aan"?	Ingrid Rijnbout-Evers Minileeslessen
12:15	Lunch in vmbo-gebouw						
Ronde 4 13:00 - 13:40	Tim Surma Wat leraren (kunnen) weten over leren & instructie	Heleen Buhrs + Ingrid Elizaen + Martin Bootsma Voorbeeldles effectief leesonderwijs	Paul Kirschner Doceren is paradoxaal en contra-intuïtief	Vincent Grit Leerdoelgericht lesgeven	Serena Camfferman + Alma Hartgring PLG - Hoe richt je een professionele leer-gemeenschap in?	Josien Boetje + Martijn Koops Hendrik Atze van Doezum De toekomst van het geschiedenis-onderwijs	Mirjam Snel + Mark Brijan + Anne de Vries Kwaliteitswaaier - Kennistafel Effectief Leesonderwijs
Ronde 5 13:50 - 14:30	Sezgin Cihangir + Anna Bosman Begrijpend lezen gedefinieerd	Heleen Buhrs + Ingrid Elizaen + Martin Bootsma Voorbeeldles effectief leesonderwijs interactief nagesprek	Hanieh Hosseini Een krachtig curriculumontwerp als basis voor diep leren	Symen van der Zee 1000% succesvol succes voor ieder kind!!!!	Karin Versloot Schrijven voor dieper tekstbegrip in het basisonderwijs	Gert Verbrugghen + Lotte Hendriks De smartphonevrije school	Elvira Folmer + Helma Oolbekkink-Marchand Curriculumontwikkeling: het belang van curriculumbewustzijn en stuurkracht
14.30	Pauze						
Ronde 6 15:00 - 15:40	Maralé Mens Kristel Vanhoyweghen Hoe kun je maatwerk bieden met maar één hoofd en twee handen?	Hilly Drok + Blanca Wilde López Door zelfregulatie naar zelfstandigheid	Sebastián Aravena Letters leren: Nieuwe inzichten	Anneke Kuilman Handelingsbekwaam in de omgang met externaliserend gedrag	Piet van der Ploeg Het misverstand burgerschap	Monique Volman + Sanne de Graaf + Bart Joosse Gelijke Onderwijs-kansen: drie aanpakken uit de Werkplaats Onderwijsonderzoek Amsterdam (WOA)	Kristel Vanhoyweghen Jan Tishauser Leren is niet leuk, maar het resultaat wel
Ronde 7 15:50 - 16:30	Erik Meester + Annemieke Keersmaekers* Zo krijg je op school (n)iets voor elkaar	René Kneyber + Valentina Devid Iedereen laten nadenken door formatief handelen	Marita Eskes + Ineke ten Hoeve + Marianne van den Dikkenberg** Met het juiste gereedschap sleutelen aan goed leesonderwijs	Teun Kuipers Leerhindernissen - Onbewuste obstakels in onderwijs-ontwikkeling	Stefanie van Nes + Sidhartha Chafekar Zelf onderzoek doen in de school	Jeanne van Loon + Arjan van der Meij Ontwikkelkracht	Gerdineke van Silfhout + Bernard Teunis Een curriculum met kwaliteit: hoe doelen, leeractiviteiten en toetsing samenhangen
16:40 - 17:30	Afsluiting Keynote Pedro De Bruyckere 'Leerkrachten als evidentie-makers?'						

234	235	244	245	335	344	345
Fysiek	Fysiek	Fysiek	Fysiek	Fysiek	Fysiek	Fysiek
Opening in kerk Jan van de Ven						
Patricia Brouwer + Renate Robert + Digna van den Broek (NRO) Werken aan onderwijs-verbetering in het mbo	Harrie van Leeuwen + Marca Geeraets Autonomie debunked	Hannah Bijlsma Feedback van leerlingen op je lessen: hoe werkt dat en wat kun je ermee?	Martin Ringenaldus MARS-EARS - Conti's effectieve MVT-didactiek in de lespraktijk	Wendy Kers Loopbaandenken en het lot van de introverte leerling	Wendy Braat-Goderie Bewust en kritisch digitaal gedrag stimuleren, hoe dan!?	Elke Mulder + Maaïke Nederstigt + Marit Kruiskamp Het Primoraat: dé motor voor onderwijs-ontwikkeling in brede zin!
Janneke Louwerse (NRO) Online binding bevorderen bij deeltijdstudenten-lerarenopleiding	Teun van Gorp De onderwijs-professional in beweging	Marije Lesterhuis + Lars de Vreugd + Charlotte Eijkelboom De leerling/ student als feedback-gebruiker: 6 valkuilen (voorkomen)	Janneke de Jong-Slagman Neem jeugd-literatuur serieus	Pauline Maas Met de micro:bit kun je van alles maken, uitvinden, leren en ook programmeren	Jan-Willem Duim Inval voor uitval	Matthijs Jansen De Spelles
Niek van den Berg + Simone Barneveld Margreet Mulder Schrijfonderwijs in groep 1 t/m 8	Hind Mahrach-Iliass El Hadioui Kansengelijkheid in de minisamenleving van de klas	Renske de Kleijn + Heleen Pennings + Claudia Tielemans De docent als feedbackgebruiker: 6 valkuilen (voorkomen)	Marcel Lemmens Een positieve kijk op schrijven	Maja Zuiderveld EDI bij NT2: zo betrek je nieuwkomers d'r bij	Christy Tenback Teamwork op weg naar inclusiever onderwijs	Rieneke Brouwer + Gepko Hahn + Sicco Oegema Domeinleren: zo werkt het (wel)!
Lunch in vmbo-gebouw						
Linda Sontag + Jacqueline Blaak (NRO) Maak kennis met de (regionale) Kennisagenda voor het onderwijs	Tony van Dalen + Manon Biemans Close Reading in het voortgezet onderwijs	Lisette Bastiaansen Tijd voor aandachtige betrokkenheid! Over de pedagogische grondhouding in en van onderwijs	Wouter Buelens Leren van woord en beeld: wanneer en voor wie een meerwaarde?	Emma Insinger Waarom kiest een basisschoolleraar voor een bepaalde school?	Joris Veenhoven Leerlingen leren onderzoeken in vwo en havo	Lucelle Comvalius Ik oké, jij niet oké
Lidy Peters Talen die de school in komen – Hoe maak je daar gebruik van?	Jacqueline Boerefijn Welbevinden van leerlingen en leraren	Esther Hartman + Renate de Groot Linda van Drujiten + Francis van Haandel Mandaat Schoolleider & IB'er / KC'er	Monica Koster + Meike Korpershoek Peerfeedback bij schrijven	Robin Meijer + Danuta Donk Petronette Castrop Een vitale onderwijsstrategie	Haye Jukema + Vera de Vries Zet de stap naar gefundeerde onderwijs-ontwikkeling	Charlotte Goulmy Ik weet het landelijk gemiddelde eindcijfer havo Frans 2023
André Koffeman (NRO) Docenten in dialoog	Nicolette Simons + Marcel Peters Werk doelgericht met flexibele niveau-groepen	Demi van Doorn (Hoog)-begaafdheid: wat we weten, wat we denken te weten en wat we nog kunnen leren	Marco Snoek + Ina Cijvat Causale diagrammen: inzicht in patronen die samen leren kunnen stimuleren of belemmeren	Milou de Smet + Mitte Schroeven + Claudio Vanhees Zes ontwerp-principes voor effectief blended onderwijs	Emmi Stuij De meerwaarde van thuistalen in het (tweetalig) primair onderwijs	Jelte de Jongh + Kim Peters Sterker uit corona. Lessen uit analyse van 450 scholen over herstel en veerkracht schoolteams
Kim Bellens + Pieter Verachtert + Henk Byls Kwaliteitsvolle leermiddelen gebruiken, kiezen en ontwerpen	Nienke Lurvink Escaperooms in de klas	Maarten Goossens Op naar leerrijke peerfeedback en actieve feedback-verwerkers	Dirkjan van den Berg Een portfolio-app gebruiken in het (geschiedenis) - onderwijs	Jantine Jochemsen + Siemon Beute Groepsdynamisch werken in het onderwijs	Anke de Boer Attitudes: het fundament voor inclusief onderwijs	Joyce Vermeulen + Lucelle Comvalius Als de dood voor de dood
Afsluiting Keynote Pedro De Bruyckere 'Leerkrachten als evidentie-makers?'						

research **ED**
 Nederland

Vragen, tips of opmerkingen?

✉ contact@researchED.eu

☎ +31 518 48 21 22

🌐 www.researchED.eu

